

Georges Duby'nin Tarihyazımı Üzerine Yaklaşımları

Hilmi Anaç¹

ÖZET

Georges Duby, Fransa'da popüler bir Ortaçağ tarihçisidir. Aynı zamanda Annales Okulu'nun önde gelen temsilcilerinden biridir. (İkinci Nesil) Duby, çok iyi bir yapısalcıdır. Post-yapısacı bir süreçte hem genel olarak Dünyadaki tarihyazımında hem de özel olarak Türkiye'deki tarihyazımında ciddi bir ilgi görmektedir. Onun başka bir özelliği ise tarihyazımı ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkiyi pratik olarak ortaya koyan en önemli çalışmaları yazmasıdır. Bu yüzden doğumunun 97. yılında yapılan bu çalışmada, Georges Duby'nin toplumsal cinsiyet açısından tarihyazımına getirdiği yaklaşımlar üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tarihyazımı, Tarihçi, Toplumsal Cinsiyet, Annales Okulu, Georges Duby.

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Karşılaştırmalı Tarih Programı'nda Doktorant, hilmianac@gmail.com

The Approaches of Georges Duby on Historiography

ABSTRACT

Georges Duby has been a popular medieval historian in France. At the same time, he has been one of the leading representatives of the Annales school. (Second Generation) He is a very superior structuralist. He has been seen a serious interest by historians in both generally World's historiography and specially Turkey's historiography, in the post- structuralist era. His another feature has been revealed practically the relationship between history and gender by this most important his works. Hence, in this study, which is made in the ninety-seven year of his birth, it will be focused on his approaches to the historiography in terms of gender.

Key Words: Historiography, Historian, Gender, Annales School, Georges Duby

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

GİRİŞ

Yirminci yüzyılın en yenilikçi, hafızalarda en fazla iz bırakan ve en önemli tarih çalışmalarının kayda değer bir bölümü Fransa’da üretildi. Bu verimli üretim sürecinde Annales Okulu’nun yeri başkaydı. Zaman zaman akademik çevrelerce verilen adla *la nouvelle histoire* [Yeni tarih], *la nouvelle cuisine* [Yeni Mutfak=Annales Mutfağı] kadar meşhur olmuştu. Hatta Avrupa’nın bilim ve kültür çevrelerinde tartışılan bir konu olmuştu. Bu yeni tarihin büyük kısmı, 1929 yılında kurulan ve yaygın olarak Annales adıyla zikredilen derginin akla getirdiği belli bir grubun çalışmalarından oluşmaktadır. Grubun dışında yer alanlar, grubun önemli noktalarını vurgulayarak bu yeni anlayışın çalışmalarını ortaya koyan yazarları *Annales Okulu* adıyla zikrediyorlardı. Aslında içinde yer alanlar bireysel farklılıkları vurgulayarak böyle bir grup olmadığını zaman zaman iddia etmişlerdi. Buna rağmen işte bu yeni tarih oluşumunun merkezinde Lucien Febvre, Marc Bloch, Fernand Braudel, Jacques Le Goff ve Emmanuel Le Roy Ladurie gibi tarihçilerin yanında bir başka kuşağın üyesi Georges Duby de yer almaktadır.² George Duby alanı gereği önemli bir ortaçağ tarihçisi olmasına rağmen tarihyazımı-toplumsal cinsiyet ilişkisini en erken çalışma örnekleriyle ortaya koymuştu. Bu yüzden Dünya genelindeki tarih yazıcılığında önemli bir konuma sahipti. İşte bu çalışmada genel anlamda Dünya’daki tarih literatürüne, özel anlamda (çeviri yoluyla) Türkiye’deki tarih literatürüne ortaya koyduğu tarih çalışmalarıyla katkı koyan Georges Duby üzerinde durulacaktır. Ayrıca çalışmaları, ortaya koyduğu bazı yaklaşımlarıyla birlikte ele alınacaktır. Fakat her şeyden önce Georges Duby’nin kısa bir biyografisiyle işe başlamak daha doğru bir iş olarak görünmektedir.

Hayatı

Georges Duby, 7 Ekim 1919’da Paris’te yaşayan Provanslı zanaatkâr bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. George Duby, başlangıçta yani tarih disiplinin içinde ilerlemeden önce, tarihsel coğrafya alanında tahsilini tamamladı. 1952’de Charles Edmond Perrin danışmanlığında (supervisor) Sorbonne’da bitirme tezini vererek mezun

² Peter Burke, Annales Okulu, s. 24; Peter Burke, “Modern Avrupa’nın İlk Dönemlerinde Toplum ve Ekonomiye Giriş”, Tarih ve Tarihçi Annales Okulu İzinde, 2007, s. 31-32; Georges Duby, Erkek Ortaçağ Aşka Dair....., s. 18; Georg G. Iggers, Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme..., s. 55.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

oldu. İlk derslerini Besançon'da verdi. 1970'de Collège de France'ın Ortaçağ Toplumu Tarihi kürsüsüne atanmadan önce University of Aix-en-Provence'da akademisyen olarak derslerini vermeye devam etti. 1991 yılındaki emekliliğine kadar seçildiği Collège de France'daki çalışmalarını ayrıca sürdürdü.³ Bu süre zarfında Georges Duby 1987'de Académie Française yani Fransız Akademisi'ne seçildi. (28 Ocak 1988'de resepsiyon –kabul- konuşmasını yaptı) Bunun yanı sıra, Fransa'nın entelektüel elitini (münevver, aydın kesimi) bir araya toplayan *Institut de Française Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*'nin üyeliğine seçildikten sonra belli bir süre bu görevi de yürüttü. Çeşitli araştırma merkezlerinin ve enstitülerinin üyeliklerinde de bulunan Georges Duby'e çeşitli üniversitelerden fahri doktora verildi. Ayrıca kendisine birçok yerden onur nişanı verildi. 3 Aralık 1996'da yaşamını yitiren Georges Duby, ortaçağın sosyal ve ekonomik tarihi üzerine yoğunlaşan önemli bir Fransız tarihçi olarak anıldı. Ayrıca XX. yüzyılda etkili olan ortaçağ tarihçileri arasında üst seviyelerde yer aldı. Televizyon ve radyo programları sayesinde 1970'lerden 1996'daki ölümüne kadar halk entelektüelleri (aydınları) arasında en çok tanınanlardan biri oldu.⁴

Görüldüğü üzere Georges Duby'nin yaşamı anahatlarıyla bu şekildedir. Sıradan bir ortaçağ tarihçisi için ulaşılmaz zor olan başarılarında ve görevlerde bulunmuştur. Sadece bir dönem Fransası'nın değil aynı zamanda Avrupa tarihçiliğinin önemli isimlerinden biri olmuştur. Yaptığı çalışmalar, alanında Avrupa'nın birçok üniversitesinde hem ders kitabı olmuş hem de ortaya atılan tartışma konularından biri olmuştur. Bu yüzden tarihçinin bu özgeçmişi, Georges Duby'nin ne kadar önemli olduğunun da göstergesidir.⁵

Bazı Çalışmaları

- Guerriers et paysans [Savaşçılar ve Köylüler], VIIIe-XIIe siècles. Premier essor de l'économie européenne, Paris, Gallimard, 1973.
- Le Dimanche de Bouvines [Bouvines'de Bir Pazar], 1973.

³ Collège de France'a 2 Aralık 1970'de Michel Foucault ve Raymond Aron kabul ediliyordu. 4 Aralık 1970'de ise Georges Duby Collège de France'a kabul ediliyordu. Kabul edilen öğretim üyeleri sembolik bir ders vererek göreve başlıyorlardı. O dönem dinleyiciler arasında bulunan ve aynı zamanda Collège de France'da ders veren öğretim üyeleri ise Georges Dumézil, Claude Lévi Strauss, Fernand Braudel, François Jacob ve Gilles Deleuze gibi önemli isimlerdir. Didier Eribon, Michel Foucault, s. 228-229.

⁴ Georges Duby, *Erkek Ortaçağ Aşka Dair...*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, 1991; Georges Duby, *Ortaçağ İnsanları ve Kültürü*, s. 7-8; *Georges Duby (7 October 1919-3 December 1996)*, Proceedings of the American Philosophical Society, Vol. 143, No. 2, Jun., 1999, s. 301.

⁵ Georges Duby, *Ortaçağ İnsanları...*, s. 7-8; *Georges Duby (7 October 1919-3 December 1996)*..., s. 303-304; Leah Shopkow, "Georges Duby", French Historians 1900-2000: New Historical Writing in Twentieth-Century France, ss. 180-201; Patrick Boucheron-Jacques Dalarun, Georges Duby, Portrait de L'Historien en Ses Archives, ss. 9-21; <https://dictionaryofarthistorians.org/dubvg.htm> ; http://www.college-de-france.fr/site/professeurs-disparus/georges_duby.htm; Pierre Toubert, "Georges Duby", http://www.college-de-france.fr/media/professeurs-disparus/UPL53272_homDUBY.pdf; <https://dictionaryofarthistorians.org/dubvg.htm>

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

- L'An Mil [Bin Yılı], 1974.
- Les Procés de Jeanne d'Arch, Paris, Gallimard/Julliard, 1973.
- Le Temps des Cathedrales [Katedraller Zamanı], 1976.⁶
- Les Trois Ordres ou l' Imaginaire du Féodalisme [Üç Tabaka ve Feodalizm Tahayyülü], 1978.⁷
- L' Europe au Moyen Age [Ortaçağ'da Avrupa], 1979.⁸
- Dialogues avec Guy Lardreau [Guy Lardreau'yla Diyaloglar] 1979,
- Guillaume le Marechal ou le Meilleur chevalier du monde [Guillaume le Marechal veya Dünyanın En İyi Şövalyesi] 1980.
- Le Chevalier, La Femme et le Pretre [Şövalye, Kadın ve Rahip], 1981.⁹
- L'Economie Rurale et la Vie des Campagnes dans l'Occident Medieval, 2 Cilt.
- Saint-Bernard, L'Art Cistercien [Aziz Bernard, Sistersiyen Sanat].¹⁰
- La Societe Chevaleresque, Hommes et Structures du Moyen Age [Türkçesi, Ortaçağ İnsanları ve Kültürü, çev.Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara, İmge Yayınevi, 1990] 1973.
- Seigneurs et Paysans, Hommes et Structures du Moyen Age, II, [Senyörler ve Köylüler, Ortaçağ İnsanları ve Yapıları, II] 1973.¹¹
- Mâle Moyen Âge –De l'Amour et Autres Essais 1988¹².
- Histoire de la France Urbaine, [Fransa'nın Kentsel Tarihi], 1980.
- L'Historie Continue, 1991.
- Le Moyen-âge;
I) Adolescence de la chrétienté occidentale 980-1140
II) L'Europe des Cathedrales 1140-1280
III) Fondements D'un Nouvel Humanisme 1280-1440¹³

⁶ Georges Duby, Le Temps des Cathédrales, - L'Art et la société (980-1420)- Gallimard, Bibliothèque des Histoires, 1976, 392 sayfadır. Çeşitli baskıları vardır.

⁷ Georges Duby, Les Trois Ordres ou l' Imaginaire du Féodalisme, Paris, Gallimard, 1978.

⁸ Georges Duby, L' Europe au Moyen Age -Art roman, art gothique-, Paris, Arts et Métiers graphiques, 1979 , 268 sayfadır; Çeşitli baskıları yapılmıştır. Georges Duby, L' Europe au Moyen Age, Flammarion, 2011, 283 sayfadır.

⁹ Georges Duby, Le Chevalier, La Femme et le Pretre, Paris, Hachette, 1981; Şövalye, Kadın ve Rahip, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, 1991.

¹⁰ Georges Duby, Saint-Bernard, L'Art Cistercien, Art et Métier Graphiques, Edition Originale, 1976.

¹¹ Çeşitli baskıları vardır. Örnek olarak dipnota bakınız. Georges Duby, Seigneurs et Paysans, Hommes et Structures du Moyen Age, Flammarion, 1993, 278 sayfadır.

¹² Georges Duby, Mâle Moyen Âge–De l'Amour et Autres Essais-, Flammarion, 1988; Georges Duby, Erkek Ortaçağ ve Aşka Dair Diğer Denemeler, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, 1991. Daha erken dönemlerde İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerindeki bazı üniversitelerde farklı baskıları vardır.

¹³ Georges Duby, La Moyen Age: Adolescence de la chrétienté occidentale 980-1140 (214 sayfa); L'Europe des Cathedrales 1140-1280 (221 sayfadır); Fondements D'un Nouvel Humanisme 1280-1440 (220 sayfadır), Editions D'art Albert Skira, 1983.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

- (edi.) Histoire des Femmes en Occident, [Kadınlar Tarihi] 1991.¹⁴
- (edi.) L'Histoire de la vie Privée [Özel Hayatın Tarihi]
- (edi.) Amour et sexualité en occident [Batı'da Aşk ve Cinsellik]¹⁵
- (edi.) La Sculpture –Le Grand Art du Moyen Age de ve au XVe Siècle¹⁶
- Art et Société au Moyen Age [Ortaçağda Sanat ve Toplum], 1997.

Georges Duby'nin Tarih (Tarihyazını) Yaklaşımı

Georges Duby önemli bir Fransız tarihçidir; fakat sadece Fransız tarihçiliğine değil, Avrupa tarihçiliğine de çok sayıda çalışma kazandırmıştır. Bu çalışmalarını, sadece sıradan birer çalışma olarak düşünmemek gerekir. Çünkü bu çalışmalarını hem kavramsal hem metodolojik (yöntembilimsel) hem de üslup (biçim) açısından çığır açmış çalışmalardır.

Büyük tarihçi kolay yetişmemektedir. Bir de ortaçağ tarihi gibi bir alanda yetişmiş tarihçi kıtlığı üzerinde durulacak olursa bu tespit daha da anlamlı bir hale gelmektedir. Marc Bloch'un ortaçağ tarih araştırmalarına, 1930'lu yıllardan itibaren vurduğu güçlü damganın yenilenebilmesi için George Duby'i beklemek gerekmiştir. Duby, Marc Bloch'tan derinlemesine etkilenmiş olmakla birlikte, onun sonuçlarını ve sentezlerini tartışarak ileri götürecektir. Hatta kendine özgü bir üslup geliştirecek kadar büyük tarihçi olmasının yanı sıra, Bloch'un kendinden sonrakilere hedef olarak gösterdiği alanlarda derinleşmişti. Böylece ona ne kadar sadık bir dost olduğunu da ortaya koymuştu. Bilim çoğu zaman sadakate dayalı olarak ilerlemektedir. Dostların ve hocaların mirasına sadık kalınırken, hem onların getirdikleriyle hesaplaşmakta hem de bayrak ileri götürülmektedir. Duby'nin bir başka çabası da, tıpkı üstadı Bloch gibi, ortaçağ tarih araştırmalarının malzemesi olarak pek kabul edilmeyen ikonografik (görsel) unsurlar, arkeolojik unsurlar ve hepsinden önemlisi, saha çalışmalarını, tarihin görkemli kapısından içeri sokabilmek olmuştur. Duby, bu konuda büyük başarı sağladığı için, belgeye, yalnızca belgeye dayalı eski tarih anlayışını değiştiren tarihçiler arasındaki yerini almıştır. Duby, tarih yöntemleri konusunda da yeni usuller geliştirmiştir. Diğer insan bilimlerinin yöntemlerinden yararlanmakla kalmamıştır. Aynı zamanda yalnızca şu anda varolan ilkel toplumlara has olduğu ileri sürülen

¹⁴ Georges Duby & Michelle Perrot (Edi.) A History of Women in The West, vol. I-V, Cambridge: MA: Harvard University Press, 1992-94. Georges Duby & Michelle Perrot (Edi.), Histoire des Femmes en Occident I-V, Georges Duby & Michelle Perrot (Edi.), Académique Perrin Editions, 2002; Kadınların Tarihi, çev. Ahmet Fethi, İstanbul; Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, c. I-V, 1. Baskı, 2005.

¹⁵ Georges Duby, Amour et sexualité en occident, Paris, Seuil, Point Histoire 140, 1991; Georges Duby, Batı'da Aşk ve Cinsellik, çev. Ayşe Gür, İstanbul; İletişim Yayınları, 1. Baskı, 1992.

¹⁶ Georges Duby-Xavier Barral I Altet-Sophie Guillot de Suduiraut, La Sculpture –Le Grand Art du Moyen Age de ve au XVe Siècle, Genève, Albert Skira, Histoire d'un Art, 1989, 318 sayfadır.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

antropolojinin bilimsel yöntemlerini de Ortaçağ tarihine uygulamıştır.¹⁷

Georges Duby, *Batı Ortaçağının Tarih ve Sosyolojisi* adlı makalesinde Marc Bloch hakkındaki görüşleri şöyledir:

Batı Ortaçağının sosyoloji tarihine ilişkin olarak Fransa'da yakın tarihlerde yürütülen araştırmaların durumunu Marc Bloch'un adını telâffuz etmeden, onun bizim için, daha da kesin olarak benim için ne olduğunu anmadan sunabileceğimi sanmıyorum. Yirmi yaşındaydım; Feodal Toplum yeni yayınlanmıştı; hepsi de onunla dolu olan Annales d'Histoire Économique et Sociale düzenli olarak yayınlanmaktaydı; bunların hepsi de henüz çok genç ve belirsiz olan, tarihi gençleştirmeye yönelik disiplinlere yönelik çağrılar idi. Fransa'da Ortaçağ toplum tarihi bir süre tarihsel araştırmanın öncüsü haline geldiyse, bunun onun sayesinde olduğundan eminim. Çizdiği yol ne idi? Öncelikle iktisadi tarihe çok sağlam yaklaşımlar. Marc Bloch'un bıraktığı kâğıtlarda, toplumsal evriminin tüm temellerine, para tarihine, nüfus tarihine, teknik tarihin ayırdığı yeri görmekten insan şaşkınlığa düşmektedir. Tarımsal bir toplumun incelenmesine bağlı olan Bloch, toprağa ilişkin şeylere özel bir ilgi duymaktaydı. Onun bu ilgisinin sayesinde Ortaçağ iktisat tarihçilerinin ilklerinin, o zamana kadar özellikle kentlere ve ticaretlere yönelik dikkatlerinin kırlara doğru yön değiştirmesi meydana geldi. Araştırmaların yönelmesi konusundaki belirleyici bir olguyu işte buraya yerleştirmek gerekmektedir: Toplumsal tarih ile beşeri coğrafya arasındaki bağ. 1940'da bu bağ yalnızca gerekli değil, aynı zamanda doğal olarak da gözükmekteydi. Nihayet Marc Bloch'un eseri iki yol açmaktaydı. Bunlardan biri karşılaştırmalı tarihe doğrudu: Ortaçağ toplumlarının bir tipolojisine ulaşmak söz konusuydu. Diğer de zihinsel aletlerin (enstrümanların) bilinmesine yönelikti. Bu esaslı perspektif, bu andan itibaren hiç değilse işaret edilmiş olmaktadır. İşte izlemeye çalışarak yola çıktığımız nokta burasıdır.¹⁸

Georges Duby, Marc Bloch'u kendisi için hem öykünülmesi gereken hem de geçilmesi gereken bir hedef olarak görmektedir. Ayrıca karşılaştırmalı tarih metodu konusunda Marc Bloch'un yol gösterici olduğunu da açıkça söylemektedir. Buradan Georges Duby'nin karşılaştırmalı tarih metoduna yaklaşımının müspet olduğu da çıkartılabilir. Fakat ilginç bir nokta daha vardır. Peter Burke, Georges Duby için, Bloch'un başka bir öğrencisiyle çalıştığından ve Duby'nin asla yüz yüze gelmemesine rağmen Bloch'tan *ustası* olarak söz ettiğinden bahsediyordu.¹⁹ (Unutmamak gerekir ki ekol sadakati de önemlidir.) Tabii bu cümlelerden Georges Duby'nin sadece Marc Bloch'tan etkilendiğini düşünmek de büyük hata olur. 1960'lı yıllarda Georges Duby, ortaçağların başındaki ekonomik tarihi anlayabilmek için hediye ilişkisinin gördüğü işlev konusunda Marcel Mauss ve Malinowski'nin çalışmalarından da faydalanmıştı. Faydalanması da normaldi. Çünkü Annales tarihçileri için bu yıllar çalışmaların içeriği

¹⁷ Georges Duby, *Ortaçağ İnsanları...*, s. 7-8.

¹⁸ Georges Duby, "*Batı Ortaçağının Tarih ve Sosyolojisi*", *Ortaçağ İnsanları...*, s. 233.

¹⁹ Peter Burke, *Annales Okulu*, s. 62.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

açısından antropolojik bir dönemeçti.²⁰ Ayrıca Georges Duby, Pierre Chaunu ile birlikte Fernand Braudel'in güvendiği ve yakın ilişki içinde olduğu birkaç tarihçiden de biriydi.²¹ Fernand Braudel ise yazdığı eserlerden de bilindiği üzere inter-disipliner ve multi-disipliner çalışan bir tarihçiydi. Sosyal bilimciler arasındaki bu yaklaşım bakımından birbirinden etkilenme durumu ve birbirleriyle olan yakın ilişkileri bir dönem Fransa'sında yükselişe geçmişti. Diğer ülkelerde de taraftar bulacak olan inter-disipliner ve multidisipliner tarih çalışmalarının da habercisiydi.

İnsanlığın tarihsel geçmişine bakmanın ve onu anlamının yeni biçimine bir örnek ise Pierre Vilar'ın *bütünsel tarih* (historia total) dediği şeydi. Yalnız toplumun gelişimini belirleyen bütün verilerin evrensel bir bileşimini yapmak olmadığını vurgulamak için *bütünleştirici tarih* demek daha uygun düşebilir. Burada daha çok somut bir alan, bu karmaşık gerçeklik-bütünlüğünün (örneğin siyaset, ekonomi ya da kültürün araştırılmasının) belirli bir yanı söz konusu edilmektedir. Fakat insan ve toplum üzerine daha geçerli bir tespite kolaylıkla varabilmek için başka alanların ya da disiplinlerin verilerine de böyle bir araştırmaya ilave etmek gerekir. İşte disiplinlerarası bu tarihyazımına da bütünleştirici tarihyazımı denmektedir.²² Georges Duby bütünsel tarih anlayışını, "toplam bir tarihten veya daha doğrusu kitlesel bir tarihten; şu olay denilen küçük kabarcıklardan, yüzey kazılarından uzaklaşarak derinlerde sondaj yapan, bu amaçla çok uzun sürecin ritimlerinin içine batan, artık hiçbir şeyin değişmiyora benzediği en dipteki derinliklere kadar macera arayan bakışlarını temellere, en istikrarlı tabakalara... yöneltten bir tarih şeklinde niteler".²³

Georges Duby'nin bütünsel tarih yaklaşımına yaklaşımı da diğer Annales tarihçileri gibi olumludur. Georges Duby'nin bu konudaki düşüncesi, aslında *Collège de France*'da ders niteliğindeki açılış konuşmasından ve bu konuşmanın *Ortaçağ Toplamları Bütünsel Yaklaşım* başlığıyla makale olmuş halindeki bu cümlelerinden çıkartabilir. Burada Georges Duby, feodalite konusunda tarihçiliğin en büyük siması Marc Bloch'un bu husustaki temel yeniklerini de vurgulamaktadır. Bloch, çok ünlü Feodal Toplum adlı kitabında bir yandan Ortaçağ Batı toplumlarının bir tipolojisine ulaşmaya çalışırken, öte yandan *zihinsel aletler* adını verdiği araştırma nesnelere tarihsel çalışmaların önemli malzemeleri arasına sokmayı başarmıştır. Georges Duby bu makalesinde, Ortaçağ tarihçiliğinin temel odaklarını vermeye ve bu tarihçiliğin yönelim alanlarına işaret etmeye uğraşmaktadır. Georges Duby, *Collège de France*'ta kendine ithâf edilen dersin açılış konuşmasında ortaya koyduğu yaklaşım, Ortaçağ'daki Batı toplumlarına bütünsel bir bakış açısı olup, bilimsel söylemleri de özellikle *Domaine Ekonomisi ve Parasal Ekonomi, 1080-1155 Arasında Cluny Manastırı Bütçesi* başlıklı çalışmasıyla da yakından ilgiliydi.²⁴

²⁰ Peter Burke, a. g. e. , s. 138.

²¹ François Dosse, *Ufalanmış Tarih...*, s. 148.

²² E. H. Carr. - J. Fontana, *Tarih Yazımında Nesnellik ve Yanlılık...*, s. 46.

²³ Georges Duby, "*Tarih Araştırmalarının Fransa'da Aldığı Yönler 1950-1980*", *Erkek Ortaçağ Aşka Dair...*, s. 204; Erdem Sönmez, *Annales Okulu ve Türkiye'de Tarihyazımı...*, s. 64.

²⁴ Georges Duby, "*Ortaçağ Toplamları Bütünsel Yaklaşım*", *Ortaçağ İnsanları...*, s. 15-16.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi: 15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi: 20/08/2016

Georges Duby *Batı Ortaçağının Tarih ve Sosyolojisi* adlı makalesinde tarih ve sosyoloji ilişkisini iki ana yol üzerinden yorumlamaktadır. Birincisi ortaçağ arkeolojisi yoluyla bir maddi uygarlık taslağına gitmek. İkincisi toplumsal tarih alanındaki araştırmaları en etkin şekilde uyarabilecek, açabilecek ve zenginleştirebilecek olan (niceliksel olan hiç de ihmâl edilmeksizin) toplumsal niteliklerin incelenmesine geri dönmektedir. Tarihçinin burada harekete geçirici ve canlandırıcı olmasını bekleyeceği disiplinler dilbilim, toplumsal psikoloji ve antropolojidir. Son olarak bu eksenle Georges Duby, “ekonomik olguların incelenmesini zihniyetlerin incelenmesine sıkı sıkıya bağlamak ve iki olgu dizisi arasındaki tutarlılıkları ve sapmaları gözlemektir”²⁵ diyerek konuyu özetlemektedir.

O zaman ellerinde bulunan seçenek, tarihçileri toplu olarak, başka bir deyişle kurmuş oldukları toplumu incelemeye itmiştir. Bundan dolayı, büyük kişilerin tarihinin karşısına çıkan tarih, kendisini doğrudan doğruya toplumsal tarih olarak nitelendirmektedir. Tarihte başrolü toplum içindeki insan oynar. Devlet adamları, kahramanlar ve dâhiler de; ama işçiler, çiftçiler ve yoksulların da içinde bulunduğu bir bütün olarak insandır söz konusu olan. Bireylerin ve üyesi oldukları toplumsal kümelerin tümü edimcidirler (aktör); sözünü ettiğimiz yeni tarihin amacı, insanların en büyük çoğunluğunu ilgilendiren, onların yaşamına damgasını vuran ve yazgılarını belirleyen şeyi saptamak olmalıdır.²⁶ Bu noktada Georges Duby, toplumsal tarihe hem teorik bazda hem de kavramsal bazda ciddi katkıları olmuştur. Bunlardan en önemlisi Ortaçağ toplum yapısı için geliştirmeye çalıştığı üçlü tabakadır. Ortaçağ toplumunun (meşhur) üç tabakaya, yani *dua edenlerin, savaşanların ve çalışanların* işlevlerine göre bölünmesi, çalışmayanların konumunu haklı kılma yolunda bir girişime de son derece benzemektedir. Tarihçi Georges Duby, parlak bir incelenmesinde, toplumsal kuramcı Louis Althusser’den dikkatle yararlanarak, bu üç bölümlü toplum fikrinin Fransa’da XI. ve XII. yüzyılda yükselişini sorgulamıştır. Bu yaklaşımın başarısını, zamanın toplumsal ve siyasal durumuyla açıklamaya çalışmıştır.²⁷ Georges Duby’nin toplumun üç tabakası fikri üstüne incelemesinde ya da bir ulus yahut kültürün imgeleri hakkında yapılan çalışmalarında görüldüğü gibi, tarihçileri *imgelenmiş (hayali/tahayyül edilmiş) olanın* gücüne giderek daha çok teslim etmektedir. Annales (ekölü) grubundaki Ortaçağ uzmanlarının siyasi tarihi bir köşeye fırlattıkları söylenemez, her ne kadar başka konu başlıklarına daha fazla dikkat etseler de. İşe ekonomik ve toplumsal tarihçi olarak başlayıp, sonradan zihniyetler tarihine dönen Georges Duby, Ortaçağdaki bir muhârebe üstüne yani Avrupa’da bilinen adıyla Bouvines Muhaberesi üstüne bir monografi yazdı. Üç zümre fikrinin oluşumu ya da yeniden faaliyete geçmesi hakkında ortaya koyduğu yaklaşımını ise farklı bir düşünsel/siyasal bağlama yani Fransız monarşisinin ve öbür monarşilerin krizi içerisine yerleştirmişti.²⁸

²⁵ Georges Duby, “*Batı Orta Çağının Tarih ve Sosyolojisi*”, Ortaçağ İnsanları..., s. 240.

²⁶ E. H. Carr. - J. Fontana, *Tarih Yazımında Nesnellik...*, s. 38-42.

²⁷ Peter Burke, *Annales Okulu*, s. 61.

²⁸ Georges Duby, *Ortaçağ İnsanları...*, s. 249-250; Peter Burke, *Annales Okulu*, s. 119; Theodore Evergates, *The Feudal Imaginary of Georges Duby*, *Journal of Medieval and Early Modern Studies*, 23:3,

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

Georges Duby, Ortaçağ Fransa'sının ekonomik ve toplumsal tarihi üstüne yaptığı çalışmalarla ün kazanmıştı. 1953 yılında yayımlanan tezinde Macon bölgesini inceliyordu. Bunun ardından Ortaçağ Batı dünyasının kırsal ekonomisi üstüne yaptığı ciddi bir sentez çalışması geldi. Bu incelemeler büyük ölçüde Marc Bloch'un *Feodal Toplum*²⁹ ve *Fransa'nın Kırsal Tarihi*³⁰ başlıklı çalışmalarının başlattığı gelenek içerisinde yer almaktaydı. Zaman içinde ilgi alanı adım adım zihniyetlere (tarihine) kayan Duby, 1960'lı yıllarda Robert Mandrou'yla birlikte Fransa'nın kültürel tarihi üstüne çalışmaya başladı.³¹ Duby'nin en önemli kitabı olan *The Three Orders*, birçok bakımdan Le Goff'un Purgatory'sine paralel bir çizgi tutturmuştu. Yazar mevcut durumu *toplumsal değişimin seyri esnasında maddi etken ile zihinsel etken arasındaki bağlantılar* şeklinde tarif ediyordu. Bu fenomen (olgu) ise bir vaka incelemesi yoluyla, yani üç gruba bölünmüş *rahipler, şövalyeler ve köylüler* halinde, ya da başka bir anlatımla, *dua edenler, savaşanlar, çalışanlar* (ya da toprağı işleyenler Latince *laborare* fiili, kullanımına uygun bir şekilde muğlaktır) halinde bölünmüş-toplum hakkındaki kolektif (ortaklaşa) imgelemi incelemek yoluyla araştırmıştı. Büyük klasik bilgin Georges Dumézil'in³² işaret ettiği gibi, üç temel işlevi yerine getiren üç gruptan oluşmuş toplum görüşünün Hint-Avrupa geleneğinde oldukça uzun bir geçmişe sahip olduğunu biliyordu. Eski Hindistan'dan Sezar devrindeki Galya'ya kadar şümüllü bir

Fall 1997, Duke University Press, 1997, ss. 641-660; Dominique Barthelemy-Stephen D. White, "Debate: The Feudal Revolution", Past and Present, No. 152, Aug. 1996, ss. 196-223; Jacques Lagroye, "Questions à la sociologie politique : à propos de Georges Duby", Politix, Année 1988, Volume 1 Numéro 3, pp. 44-49; Erdem Sönmez, Annales Okulu ve Türkiye'de Tarih yazımı..., s. 66-67.

²⁹ Marc Bloch'un Feodal Toplum adlı eseri 1939'da iki cilt olarak basılmıştır. Birçok kez baskı yapmış ve birçok dile çevrilmiştir. Türkçe'de de birçok baskısı yapılmıştır. Marc Bloch, Feodal Toplum, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara; Savaş Yayınları, 1983; Marc Bloch, Feodal Toplum, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul; Kırmızı Yayınları, 2007; March Bloch, Feodal Toplum, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara; Doğu-Batı Yayınları, 4. Baskı, 2005.

³⁰ Marc Bloch, *Les Caractères Originaux de L'histoire Rurale Française*, 1931, Paris 1952. Bu çalışma İngilizceye French Rural History [Fransız Kırsal Tarihi] olarak çevrilerek 1966'da Londra'da çevrildi. Yine George Duby'nin L'économie Rurale et La Vie de Campagnes dans L'occident Médiéval adlı 1962 yılındaki çalışması İngilizceye Londra'da 1968 yılında Rural Economy and Country Life [Kırsal Ekonomi ve Kırsal Yaşam] olarak çevrilmiştir. Peter Burke, Annales Okulu..., s. 193-209.

³¹ Georges Duby-Robert Mondrou, *Histoire de la Civilisation Française*, Armand Colin, 1958. Fransızca basılan eser birçok kere daha farklı tarihlerde de basılmıştır. Çalışmanın birinci cildi (Le Moyen Age et le XVIIe siècle) süreç olarak Ortaçağ ve XVI. yüzyılı içermektedir. Diğer ikinci cildi ise (XVIIe-XXe siècle) XVII. yüzyıl ile XX. yüzyıla kadar ki zaman diliminden oluşmaktadır. Fakat kitabın ilk cildi 1515-1789 arasını kapsamaktadır. Bu bölümü ise Georges Duby ile Robert Mondrou birlikte yazmıştır. İkinci cildi ise 1790-1982 arasını kapsamaktadır. Bu cildi ise 1940-1982 yılları arasını yazan Jean François Sirenelli ile Robert Mondrou birlikte yazmıştır. Georges Duby-Robert Mondrou, *Histoire de la Civilisation Française*, Armand Colin, 1984.

³² Georges Duby, Georges Dumézil'in üçlü ideoloji (veya tabaka) yaklaşımından yararlanmıştı. Georges Duby, Bu üçlü ideolojinin yani yönetenler (kral-papaz), savaşanlar (şövalyeler) ve üretenler (köylüler)den oluşan tabakaların feodal toplumu oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Ali Akay, "Bir Bilim Sanatçısı İstanbul'daydı", Belkıs Halim Vassaf'ın Defterinden Dumézil'in Sosyoloji Dersi Notları..., s. 7; Ali Akay, Post-modernizmin ABC'si, s. 34-35.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi: 15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi: 20/08/2016

coğrafyada bulunabileceğini Duby pekâlâ görmüştü. Duby, Ortaçağ uzmanlarının daha önce yaptığı gibi, grupların üçünün de topluma farklı tarzlarda hizmet verdiğini öneren bu üç katman imgesinin, köylülerin lordlar tarafından sömürülmesini meşrulaştırma işlevi gördüğünü savundu. Gelgelelim, Duby bu noktada durmaz. Asıl ilgilendiği konu, bu üç parçalı toplum anlayışının dokuzuncu yüzyıldan itibaren Wessex'ten Polonya'ya kadar yeniden faaliyete geçmesinin altında yatan gerekçedir. Bu canlanmanın toplumsal ve siyasal bağlamını, bilhassa söz konusu imgenin onbirinci yüzyılın başlarında yeniden ortaya çıktığı Fransa'daki bağlamını, uzun uzadıya tartışır. Duby, üç parçalı toplum imgesinin yeniden faaliyete geçmesinin yeni bir ihtiyaca tekabül ettiğini yaklaşım olarak ileri sürer. Bir siyasal kriz döneminde, örneğin on birinci yüzyıl Fransa'sında, bu imge sözkonusu üç temel işlevi kendi kişiliklerinde toplama iddiasında olan monarkların ellerinde bir *silahtı*. Dönemin *zihniyetinde* gizli olarak bulunan düşünsel sistem, siyasal amaçları olan bir ideoloji olarak belirginleşti. Duby, ideolojinin toplumun pasif bir yansıması değil, toplum üstünde iş görmeye dönük bir tasarı olduğuna dikkati çekmişti. Duby'nin ideoloji anlayışı, bir keresinde ideolojiyi *bireylerin kendi gerçek varoluş koşullarıyla kurdukları hayali ilişki (le rapport imaginaire des individus a leurs conditions reelles d'existence)* olarak tanımlayan felsefeci Louis Althusser'in anlayışına çok uzak değildi.³³ Benzer şekilde bir on sekizinci yüzyıl uzmanı olan Michel Vovelle, Duby'e benzer tarzda, *mentalites collectives*'i Febvre ve Lefebvre'ün sergiledikleri tarzda Marksist ideolojiler tarihiyle kaynaştırma doğrultusunda ciddi bir girişimde bulundu. Bu noktada Duby ve Le Goff gibi Ortaçağ uzmanlarının zihniyetler tarihine önemli katkılarda bulunduğunu görmek pek şaşırtıcı değildir. Ortaçağların bizden uzaklığı, bizim karşımızdaki *ötekiliği*, bu tip bir yaklaşımın çözebileceği bir sorunu ortaya çıkarmaktaydı. Öbür yandan, ortaçağlardan bugünlere kalan kaynak çeşitleri, o dönemi, kültür tarihi için de yeni yaklaşımlardan biri olan dizisel tarih tarafından incelenmesine biraz daha elverişli kılmıştı.³⁴

Georges Duby, Fransa'nın kent ve kırsal tarihi üzerine birçok ortak çalışma grubu içinde bulunduğu gibi Fransa Tarihi için yapılan birçok çalışmanın editörlüğünü de yapmıştır. Örneğin 1982'de Fransa Tarihi (Histoire de la France) üzerine yapılan kolektif (ortak) bir çalışmanın editörlüğüne getirilmiştir. Bu kapsamda yapılan Fransa Tarihi üç cilt olarak basılmıştır. Eserin birinci cildi Bir Ulusun Doğuşu, Kökenlerinden 1348'e başlığını taşımaktadır. Bu ciltte Fransa'nın Pre-historik dönemi, Galyalılar ve Romalıların Galya'ya hâkim olmaları, Romalıların hakimiyetindeki Galya, Kavimler Göçü, Marovenjler zamanı, Karolenjler, Feodal dönem, XII. yüzyılın yükselişi, Capet hanedanının ortaya çıkışı ve Bourbonelilerin Fransa'da iktidara gelmesine kadar ki olaylar ve olgular ortaya konulmaktadır. *Hanedanların ve Devrimler*'in anlatıldığı ikinci cilt ise 1342-1852 yılları arasını kapsamaktadır. Bedbâht (Kötü) Zamanlar, Rönesans ve dinsel anlaşmazlıklar, Barok Fransa (Fransa'nın barok zamanları), Klasik Çağ,

³³ Georges Duby'de zihniyet ve zihniyetler tarihi yaklaşımı önemli yer tutmaktadır. Peter Burke, Annales Okulu, s. 128-130; François Cadiou ve diğerleri, Tarih Nasıl Yapılır?..., s. 301-303; François Dosse, Ufalanmış Tarih..., s. 163; s. 184-185.

³⁴ Peter Burke, Annales Okulu, s. 128-130.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi: 15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi: 20/08/2016

Aydınlanma Çağı, Fransız Devrimi, Napolyon Fransası (İmparatorluk), Romantik Fransa ve Burjuvalar ve İkinci Cumhuriyet gibi tarihsel olaylar ve olgular bu ciltte kaleme alınmıştır. Aslında bu cilt Fransa'nın geleneksel süreçten modern sürece nasıl evrildiğini ve bu dönemde ne gibi ani değişimler ve dönüşümler yaşandığını ortaya koymaktadır. Üçüncü cilt ise *Yeni Zamanlar* yani Fransa'nın modern zamanlarını anlatmaktadır. 1852'den 1980'lere kadar Fransa'da meydana gelen olaylar, dünyada ortaya çıkan konjonktür (mevcut durum) paralelinde bu ciltte ortaya konulmaktadır. Sanayi devrimi ve etkileri, modernite, Napolyonların ikinci kere ortaya çıkması, III. Cumhuriyet ve diğer cumhuriyetler, kültürel ve sosyal dönüşümler, Birinci Dünya Savaşı, İki Dünya Savaşı Arası Dönem, Fransa'nın İkinci Dünya Savaşı'na Girişi, 1945'lerden 1980'lere Fransa'nın durumu bu çalışmada ortaya konulmaktadır.³⁵ Görüldüğü üzere Georges Duby'nin editörlüğünde bir grup akademisyenin birlikte yazdığı bu eserde, Fransa coğrafya, sosyo-politik ve sosyo-ekonomik durum, kültür, din vb. şekillerde çok farklı perspektiflerde ele alınmıştır. Ayrıca Annales Okulu'nun tarih anlayışına uygun olarak inter-disipliner ve multi-disipliner bir tarih yöntemi bu çalışmada uygulanmıştır. Toplumsal değişim ve dönüşüm olgusu tarihsel olay üzerinden örnekleriye ortaya konulmaya çalışılmıştır. O yüzden Georges Duby'in editörlüğünü yaptığı Fransa'nın Tarihi adlı çalışma üzerinde durmak bu çalışmada teorik ve pratik açıdan önem arz etmektedir.

Georges Duby'nin kültürel modeller hakkındaki yaklaşımı konusunda bilgi alınabilecek en önemli çalışması *Feodal Toplumda Kültürel Modellerin Alt Tabakalara İntikâli* olarak Türkçeye çevrilmiş olan makalesidir. Georges Duby bu makalesini çok ilginç bir toplumsal olgunun incelenmesine ayırmıştır. Kültürel modellerin üst tabakalar tarafından yaratılması ve bunların sonradan alt tabakalara geçerek, gelenek haline dönüşmesi ve buradan ilginç bir toplumsal çatışma kaynağının ortaya çıkmasının sözkonusu olmasıdır. Duby bu konunun incelenmesine ayırdığı makalesinde, en ilginç noktalardan biri, üst sınıflara ait bir alan olarak ortaya çıkan dinin, sonradan halk tabakalarına intikâl ederek, onlar tarafından nasıl katı bir gelenekselleşmeyle donatıldığıdır. Bu makalenin vardığı sonuçlar, birçok toplumda kutsallaştırılan ve dokunulmaz hale getirilen geleneklerin, bir zamanlar üst sınıfların uyguladığı, sonra da alt sınıflara terk ettiği kültürel öğeler olduğunu görmek, ufuk açıcı olmaktadır. Toplumsal tarih, folklor ve sosyoloji alanındaki çalışmalarda kamusal hafızanın zayıflığından dolayı farkına varılamayan bazı kaynakların ortaya çıkartılması, toplumsal analizlerin sağlığı açısından son derece önemlidir.³⁶ Aslında Georges Duby'nin bu yaklaşımı, toplumsal tarihe dâir kendine has genel târih yaklaşımından da ayrılmaz. Ayrıca kültürel değerlerle de ilgili olan bu yaklaşımı, bütünsel tarih yaklaşımının da bir sonucudur.

Annales Okulu tarihçilerinin yaklaşımlarındaki karmaşıklık ve çoğulculuk, uygulamada ciddi çelişkilere de yol açtı. Bu nedenle de, özellikle İkinci Dünya

³⁵ Georges Duby (edi.), *Histoire de la France I-II-III*, Paris; Références Larousse, Librairie Larousse, Orijinal Baskı, 1987; Diğer Baskı, c. I-II, 1988, c. III, 1989.

³⁶ Georges Duby, *Ortaçağ İnsanları ve Kültürü*, s. 14; Peter Burke, *Annales Okulu*, s. 128.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

Savaşı'ndan sonraki otuz yıl içinde Annales Okulu çevresindeki birçok tarihçi güvenilir, nesnel bilgi vaat eden sosyal bilim yaklaşımlarının büyümesine kapıldı. Braudel'in çok uzun ömürlü yapılar ve kültürün maddi temelleri üzerindeki vurgusu bu bilimselcilikten bağımsız değildi. Neyse ki yine görüldüğü gibi, Bloch ve Febvre'den Le Goff, Duby ve bugüne değin uzanan ağırlıklı olarak sanat, folklor ve âdetler gibi kaynaklara dayanan ve bu yüzden de daha hassas, nitel düşünce yöntemlerini teşvik eden, güvenilir bir biçimde yerleşmiş bir gelenek vardı. Bu tarihçilerin yapıtları tarih ile edebiyat arasındaki uçurum riskine köprü kurmaya yardım etti. Bu yapıtların güçlü antropolojik tonu, Annales Okulu tarihyazımının, sosyal bilim düşüncesinin büyük bölümünü karakterize eden bilimselciliğe yenik düşmesine engel oldu. Bütün tarihi boyunca Annales Okulu temsilcileri bilimsel ve teknolojik beceriler üzerine inşa edilmiş bir Batı uygarlığının üstün niteliklerine olan güvenden uzak kalmış oldukları bilinmekteydi. Aynı şekilde sosyal bilim kuramlarının büyük bölümü de çok merkezî nitelikteki modernizasyon (modernist) kavramlarından uzak durmaya çalışmıştı. Buna paralel olarak Annales Okulu tarihçileri ağırlıklı olarak modern-öncesi dünya üzerine odaklanmışlardı. Belki de 1970'lerden sonra, sosyal bilim tarihinin temel varsayımlarının sorgulanmaya başladığı bir dönemde, Annales ekolü temsilcilerine karşı uluslararası bir düzeyde uyanan ani ilgiyi açıklamaya yardım edebilecek olgu da budur.³⁷ 1970'lere gelindiğinde, kültürü sağlam bir siyasal, toplumsal ve ekonomik bağlam içine oturtan bir tarihyazımı ortaya çıkmıştı. Georges Duby'nin evlilik, ulusal efsanelerin sürdürülmesi ve feodalizmin toplumsal yapısı gibi yetkin çalışmaları zamanının tarihçiliğe hız kazandırmıştı. Ayrıca Georges Duby ve Jacques Le Goff gibi tarihçiler, yine bu süreçte, anlatının ve bireylerin merkezi bir rol oynadığı bir toplumsal ve kültürel tarih yazmayı da başarmışlardı.³⁸

Annales tarihçileri önemli bölgesel tarih incelemeleri de yaptılar. Bu bölgesel tarih incelemelerinin çoğu Braudel ve Labrousse'un yönetiminde yapılmıştı. Bu çalışmaların büyük kısmı modern dönemin başlarını ele alıyordu. Georges Duby, XI. ve XII. yüzyıl Mâconnais üzerine tezini 1953'te savunmuştu. (Georges Duby'nin *La société aux XIème et XIIème siècles dans la région Maconnaise*, 1954) Ortaçağ uzmanı olan Georges Duby, böylece ilk bölge monografilerinden (inceleme) birini yazmıştı. XI. ve XII. yüzyıllardaki Macon ve civar bölgelerindeki mülkiyet, toplumsal yapı ve aristokratik aileler üstünde çalışmasını yoğunlaştırmıştı. Duby'nin çalışmasına Bloch'un eski bir meslektaşı olan Charles Perrin danışmanlık etmişti ve bu çalışmada tarihsel coğrafyadan fazlasıyla ilhâm almıştı.³⁹ Aynı dönemlerde Annales okulu temsilcileri tarafından (Özellikle üçüncü nesil) birçok bölgesel monografi örnekleri ortaya konulmuştu. Emmanuel Le Roy Ladurie'nin *Les payans du Languedoc* (1966) ve *Montaillou village occitan de 1294 à 1324* (1975), Michel Vovelle'in *Ville et Campagne au 18ème siècle: Chartres et Beauce* (1980), Pierre Goubert'in *Beauvais et*

³⁷ E. H. Carr. - J. Fontana, Tarih Yazımında Nesnellik..., s. 64.

³⁸ E. H. Carr. - J. Fontana, a. g. e. , s. 105.

³⁹ Peter Burke, Annales Okulu, s. 110; François Dosse, Ufalanmış Tarih..., s. 93; F. L. Cheyette, "Historiographical Essay Georges Duby's Mâconnais..." , ss. 291-317.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

Beauvaisis de 1600 à 1730 (1969), Pierre Vilar'ın *La Catalogne dans l'Espagne Moderne*, Pierre Chaunu'nun *Seville et l'Atlantique* (1955-1959) çalışmaları bölgesel monografilere (inceleme) ciddi birer örnektir.⁴⁰ Görüldüğü üzere Georges Duby'nin yaptığı çalışma Annales Okulu temsilcileri içinde en eski örneklerden biridir. O yüzden bölgesel monografiler (incelemeler) konusunda kendisinden sonra gelenler için de yaptığı doktora tezi ciddi bir çalışma örneğidir.

*Languedoc Köylüleri*⁴¹ aynı zamanda Emmanuel Le Roy Ladurie'nin bir formülasyonu (yöntemi) olan insansız tarihten uzaklaşmaya, yeni bir bilinç tarihine yönelmeye de işaret ediyordu. Bilinç tarihi, Annales yazılarında her zaman önemli bir yer işgal etmişti. Marc Bloch'un ortaya koyduğu Feodal Toplum adlı çalışmada, temel olarak toplumsal bir sistemin kendisini tutum ve bakış açılarında ifade eden yönlerini çözümleyen bilinç tarihi kendini hemen ortaya koyuyordu. Daha sonra Annales tarihçileri arasında birçok alanda bilinç tarihi çalışmaları görülmeye başladı. Robert Mandrou, Jacques Le Goff ve Georges Duby başta olmak üzere, üçüncü Annales kuşağı tarihçileri arasında dahi aynı doğrultuda bir zihniyetler tarihi başlatıldı. Mandrou büyüü ve Fugger'lerin erken kapitalizme eğilimli zihniyet yapılarını, Le Goff ve Duby de ortaçağda dinî, ticarî ve askerî yaşamın geniş kesimleri zihniyet tarihi kapsamında ele aldılar.⁴² Duby son yıllarda Bloch'un ve Anneles *premiere maniere*'in (birinci neslin izlediği yol) ötesine geçti. Kısmen neo-Marksist toplum teorisinden ilham alan Duby, ideolojilerin tarihi, kültürel yeniden üretim ve toplumsal imgelem (*l'imaginaire*) konularıyla ilgilenmeye başladı. Bunları zihniyetler tarihiyle birleştirmeye çalıştı.⁴³ Bu arada az önce geçen *historia de l'imaginaire [İmgelem Tarihi]*, eski *histoire des representations collectives*'e [Kolektif Temsillerin Tarihi] az veya çok tekabül eden ve Georges Duby (1978) ile Corbin (1982) tarafından kullanılan yeni bir terimdi. Eskiden kullanılan terim yani *histoire des representations collectives* Durkheimci çağrışımlar barındırırken, *imgelemsel* olan yeni terim (zihniyetler tarihi), Neo-Marksist çağrışımlar taşıyordu. Öyle görünüyor ki, terim, Castoriadis'in *l'institution imaginaire de la societe*'sinden (1975) alınmıştır. Bu inceleme de Louis Althusser'in ünlü ideoloji tanımına, yani *gerçek varoluş şartlarıyla kurulan imgelemsel ilişki* tanımına borçludur.⁴⁴ Sonuçta Georges Duby zihniyet ve imgelem tarihi ile yakından ilgilenmiştir. Üzerinde çalıştığı bu farklı konu onu diğer Annales tarihçilerinden farklı bir konuma da getirmiştir.

⁴⁰ Erdem Sönmez, a. g. e., s. 90-91; François Dosse, a. g. e., s. 93-94.

⁴¹ Emmanuel Le Roy Ladurie, *Le Paysans de Languedoc*, Paris, S.E.V.P.E.N, (İki cilt), 1966, 1035 sayfadır; Goubert Pierre, "Le Roy Ladurie (Emmanuel)", *Revue belge de philologie et d'histoire*, 1967, vol. 45, No: 45-3, pp. 957-959; Miyase Koyuncu Kaya, "Emmanuel Le Roy Ladurie's Approach to History", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 12, sa. 22, Aralık 2009, ss. 140-154.

⁴² Georg G. Iggers, *Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme...*, s. 127-130.

⁴³ Peter Burke, *Annales Okulu*, 128-130; François Dosse, a. g. e., s. 167-168; Louis Althusser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, çev. Yusuf Alp-Mahmut Özışık, 1994; Louis Althusser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, çev. Alp Tümertekin, 2014.

⁴⁴ Peter Burke, a. g. e., s. 189.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

Georges Duby'nin *The Legend of Bouvines* adlı çalışmasının Fransızca adı *Le Dimanche de Bouvines: 27 juillet 1214*'dir. Yani Bouvines'de Bir Pazar olarak Türkçeye çevrilebilir. 27 Temmuz 1214'te Phillipe-Auguste (II. Phillipe veya ilk erkek çocuk olmasından dolayı *Dieudonné* -Tanrı Lütü-), İngiliz Kralı (Yurtsuz) John, İmparator Kutsal Roma-Germen İmparatoru Otto (IV. Orthon) ve Flander Kontu tarafından kurulan bir koalisyona karşı Lys nehri üzerindeki Bouvines köprüsü yakınlarında kesin bir zafer kazandı. Bouvines'deki bu savaştan sonra Avrupa'daki sosyo-politik durumda bazı değişiklikler ortaya çıkacaktır. Örneğin Magna Carta bir yıl sonra İngiltere'de ilan edilecektir. Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nda siyasal çalkantılar başlayacaktır. Fakat burada olaydan ziyade olayın yarattığı yankı önemlidir. Çünkü bu olay Fransızlar arasında 1945'de dahi yad edilecek olan ulusal bir uyanışın ilk kıvılcımlarından biri olarak kabul edilecektir. Bu çalışmada tarihçi, gerek tek bir günde (27 Temmuz 1214 Pazar) yaşanan olayların gerekse bu olayların tarihsel bilinçteki izdüşümlerinin altını çizer. Bu eser bir gün içinde Bouvines'de geçen bir savaşı konu etmektedir.⁴⁵ Fakat bu durum aynı zamanda tarihyazımında yazım tarzının da artık önemli bir hale geldiğinin de göstergesidir. Georges Duby bu çalışmada diğer Annales Okulu mensupları gibi anlatının çözümlemeyen daha önemli olduğunu ortaya koymuştur. Zaten anlatı, Annales Okulu geleneğinde de önemli yer tutmaktadır.⁴⁶ Fakat bu gibi çalışmalar tarihyazımında anlatıyı daha da önplana çıkaran çalışmalardır. Bu durum aynı zamanda daha sonra tarihyazımı açısından dil alanındaki yaklaşımları ve anlatıyı vurgulayan post-modern/post-yapısalcı tarihyazımının da habercisi olacaktır.

Annales tarihçilerinde siyasi tarihe geri dönüş olarak algılanan durum aslında belirlenimciliğe (determinizm) karşı doğan bir reaksiyonla (tepkiyle) bağlantılıydı. Daha önce görülen bu belirlenimcilik karşıtı reaksiyon, antropolojik dönemece de ilhâm vermişti. Çünkü antropolojik bir sonu olan insan, tarihyazımındaki raslantısallığı da imkân tanıyordu. O yüzden psiko-fizik bir varlık olan insanın özgürlüğüne duyulan ilgi (mikro tarihe duyulan ilgiyle birlikte), aynı zamanda, Annales'in içinde ve dışında son yıllarda tarihsel biyografinin canlanışının altında yatan etkenlerden biri olarak ortaya çıkıyordu. Georges Duby de yine bu dönemde Ortaçağ'da yaşamış bir İngiliz olan William the Marshall'ın biyografisini yayımladı. Aslında bu çalışma yine kökeni Ortaçağlara kadar giden bir hikayenin Georges Duby tarafından anlatıya dönüştürülmesiydi. William the Marshall I. Pembroke Düküdür (1146-1219) ve 1216 yılından itibaren efsaneleşmiş bir İngiliz şövalyesidir. Daha sonra I. Richard olarak anılacak olan Richard'a karşı ölüm döşegindeki II. Henry'yi destekledikten sonra Filistin'e karşı yapılan bir haçlı seferinde de bulunmuştu. Bundan sonra I. Richard tarafından affedildi ve 1189'da kendisine bir kontluk bahşedildi. Kral John'un ölümü

⁴⁵ Georges Duby, *Le Dimanche de Bouvines -27 Juilliet 1214-*, Galimard, Folio/Historire, Birinci Baskı, 1973; İkinci Baskı 1985; Guenée Bernard, "*Le Dimanche de Bouvines. 27 Juilliet 1214*", Annales. Économies, Sociétés, Civilisations, 1974, vol. 29, Numéro: 6, pp. 1523-1526; François Cadiou ve diğerleri, a. g. e. , s. 285.

⁴⁶ Georg G. Iggers, a. g. e, s. 101-102; Peter Burke, Annales Okulu, s. 150; François Cadiou ve diğerleri, a. g. e, s. 280.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi: 15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi: 20/08/2016

üzerine geleceğin III. Henry'sinin muhafızlığına atandı. Henry'nin tahta geçmesi amacıyla VIII. Louis'in emrindeki Fransızlara karşı savaşarak zafer kazandı. Gençliğinde Normandiya'da zırh taşıyıcısı olarak yetişmiş ve daha sonra 1170 yılında II. Henry'nin oğlu Henry'nin eğitimliğini de yapmıştı. İşte bu William the Marshall'ın hayatı şövalye sadakatinin bir modeliydi. İngiltere'nin peş peşe dört kralına sadakatle hizmet eden bir şahsiyeti anlatan tarihyazımıydı.⁴⁷ İşte Georges Duby bu tarihsel şahsiyetin hayatını yazarak önemli tarih çalışmalarının arasına katmıştı. Ayrıca bu çalışmasında Duby, çözümlenmeden ziyade anlatıyı ön plana çıkarmıştı. Çünkü bu süreçte Annales tarihçileri arasında anlatıyı çalışmalarında öne çıkarmak bir moda olmuştu.⁴⁸

Georges Duby'nin ortaya koyduğu eserlerden biri de 1974'te okuyucusuyla buluşan *L'An Mil*⁴⁹ yani *Bin Yılı* olarak bilinen eserdir. Çeşitli tarihlerde baskıları yapılan kitap, başka dillere de çevrilmiştir. Milenyum yaklaşımı Hristiyanlar için önemlidir. Bu yüzden Ortaçağ Avrupası'nda bin yılı (M.S 1000) üzerine kehanetler ve beklentiler sözkonusudur. Kitap bu yönüyle çok ilginçtir. Bazı depremler, kuraklıklar, hastalıklar, savaşlar ortaya çıktıkça insanlarda bin yılı üzerine kaygılar ve korkuya dayalı senaryolar artmaktadır. Bu senaryoların veya korkuların nedeniyse insanlarda dünyanın sonunun geldiğine dâir bir beklentinin ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Bu tip çalışmalarla Georges Duby, antropolojik olana yaslanarak aslında popüler kültürün sabitliğini ve elit kültürün değiştirici rolünü de ortaya koymaya

⁴⁷ Georges Duby, Guillaume le Maréchal ou Le Meilleur Chevalier du Monde, Paris; Fayard, 1984; John W. Baldwin, "Guillaume le Maréchal ou le meilleur chevalier du monde bu Georges Duby", Speculum, Medieval Academy of America, vol. 61, no. 3, 1986, pp. 640-642; Jean Flori, "Georges Duby. — Guillaume le Maréchal ou le meilleur chevalier du monde, 1984 (" Inconnus de l'histoire ")", Cahiers de civilisation médiévale, 30e année (No: 30-120), Octobre-Décembre 1987, vol. 30, pp. 371-373; Peter Burke, a. g. e, s. 153; François Cadiou ve diğerleri, a. g. e., s. 312-313.

⁴⁸ Tarihyazımında bazı gerilimlere ve bazı kabullerin gözden geçirilmesine neden olsa da tarihyazımının anlatıya doğru evrildiğini fark eden birçok isim vardır. Bu durum daha ilk nesil Annales Okulu temsilcilerine kadar gider. Örneğin Lucien Fabvre, *Tarih Nedir* sorusuna cevap ararken ve zamanında (1934-1949) sosyoloji çevrelerinde ortaya çıkan tartışmalara cevap vermek için şu şekilde bir yaklaşım ortaya koymaktadır: "İlk zaferlerin coşkusu içinde toplum bilimciler de kendi köşelerinde, bu denli kötü savunulan bir disipline sevinçle saldırabilmenin mutluluğunu yaşıyorlardı. Durkheimci okulun kiracıları tarihi kara bulutlardan kurtarmıyor ve tabii ilhak edilmiş topraklar arasına katmaktan da geri kalmıyorlardı. Tarihsel bilimler alanında rasyonel analize elverişli gözükken her şey onlara aitti. Geride kalanlara gelince, bunlar da tarihi işte: Kronolojik mizanpajlar, olsa olsa yüzeysel olaylar ve en sık karşılaşılanlar: Tesadüfî çocuklar. Kısaca bir anlatı da denilebilir." Lucien Fabvre, "Başka Bir Tarihe Doğru", çev. İlhan Selimoğlu-Ali Boratav, Tarih ve Tarihi Annales Okulu'nun İzinde, der. Ali Boratav, İstanbul; Alan Yayıncılık, 1985, s. 53; Lucien Fabvre, "Başka Bir Tarihe Doğru", çev. İlhan Selimoğlu-Ali Boratav, Tarih ve Tarihi Annales Okulu'nun İzinde, 2007, s. 88-89; Fakat Annales Okulu temsilcilerinde anlatıyı önplana çıkarmak genel bir eğilim olarak görülse de anlatının içeriği de önemli bir husustu. Örneğin 1970'lerden sonra yani Fernand Braudel sonrası dönemde Annales Okulu'ndan Georges Duby, Jacques Le Goff gibi dikkate değer isimler anlatının içerik olarak yönünü siyasi tarihten kültür ve antropolojiye doğru çevirdiler. Erdem Sönmez, Annales Okulu..., s. 90-91.

⁴⁹ Georges Duby, *L'An Mil*, Julliard (Coll. "Archieves"), Réed Paris, 1974, 1980, 1989, 1991, 1993. 295 sayfa olan kitap daha sonra başka dillere de çevrilmiştir.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi: 15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi: 20/08/2016

çalışmaktaydı.⁵⁰ Sosyo-politik, sosyo-ekonomik ve sosyo-psikolojik etkenlerin dışavurumu olan bu eser ortaya koyduğu anlatı yaklaşımıyla tarihyazımına farklı bir perspektif (yaklaşım) de kazandırmıştır. Ayrıca unutulmamalıdır ki eser ikinci bin yıla girerken Georges Duby tarafından kaleme alınmıştır.

Georges Duby'nin ortaya koyduğu önemli çalışmalardan biri de editörlüğünü Phillip Aries ile birlikte yaptığı *L'Histoire de la vie Privée* yani *Özel Hayatın Tarihi* adlı çalışmadır. Kolektif (ortak) bir araştırmanın ürünü olan bu çalışma beş ciltten oluşmaktadır. Çalışmanın birinci cildi Roma İmparatorluğu'ndan Bin Yılına (*De l'Empire romain à l'an Mil*); ikinci cildi Feodal Avrupa'dan Rönesans'a (*De l'Europe féodale à la Renaissance*); üçüncü cildi Rönesans'tan Aydınlanma'ya (*De la Renaissance aux Lumières*); dördüncü cilt Fransız Devrimi'nden Büyük Savaş'a (*De la Révolution à la Grande Guerre*) ve beşinci cilt ise Birinci Dünya Savaşından Günümüze (*De la Première Guerre mondiale à nos jours*) başlığıyla oluşturulmuştur. Bu şekilde konu ve kapsam bakımından sınıflandırılan eser özel hayatı tarihsel olarak anlatmaya çalışmaktadır.⁵¹ Fakat bu eser üzerinden Fransa'daki aydın çevresinde bir tartışma olduğu anlaşılmaktadır. Tartışmanın temelinde ise özel hayat mı mahrem hayat mı veya kamusal hayat (alan) nerede başlar nerede biter gibi ortaya konan yaklaşımlardaki göreceli ya da belirsiz durum yatmaktadır. Tarihçi Roger Chartier Sosyolog Pierre Bourdieu ile arasında gerçekleşen bir mülakatta, (À voix nue=Çıplak Ses, Aracısız Konuşma anlamlarına gelen 1988'deki France Culture'deki radyo programları sırasında), kavramların senkronik (eşzamanlı)-diyakronik (artzamanlı) uyumu üzerinden Roger Chartier, Pierre Bourdieu'ya soru sorarken şu şekilde bir tesbitte bulunuyordu: "Bir örnek vermek istiyorum. Duby ve bugün aramızda olmayan Ariés'in yönetiminde *Özel Hayatın Tarihi* adlı bir kitap yayınlandı. "Özel Hayat" kavramının Ortaçağ'da ya da XVI. Yüzyıl ile birlikte düşünülemediği açık. Örneğin Roma hukukundaki gibi öncelleri olan bir kavram; ya da daha sonraları aile şefkatine odaklanarak XIX. Yüzyılın indirgenmiş mahremiyetini temsil eden "privacy" (Anglosakson dünyada) kavramı. Tarihçiler yine de işe giriştiler ve çoğu durumda anakronik (çağışımsal) kalan bu kavramı, yeni bir şekilde algılanabilecek tarihsel gerçekleri sınamak; aynı zamanda kavramı denemek, tutarlılığının sınırlarını ortaya koymak için uzun bir zaman sürecinde kullanabileceklerini iddia ettiler. Ancak ne olursa olsun seçim son derece zor. Çağdaş toplumsal dünya üzerine çalışan sosyoloji için de aynı şey geçerli. Senin yazında ya da başka sosyologların yazılarında karşılaştığımız ve bazen anlaşılmazlık derecesine varan gerilim ve karmaşıklık bana bu zorluktan kaynaklanıyormuş gibi geliyor. Belli bir tarihsel dönemde miras aldığımız için sabit görünen bir kelime dağarcığındaki değişimi

⁵⁰ Ali Akay, Post-modernizmin ABC'si, s. 34-35.

⁵¹ Georges Duby-Phillip Ariés (edi), *L'Histoire de la vie Privée*, Tome I, Paris; Seuil, 1985; Tome II, Paris; Seuil, 1985; Tome III, Paris; Seuil, 1986; Tome IV, Paris; Seuil, 1987; Tome V, Paris; Seuil, 1987; Georges Duby-Phillip Ariés (edi), *Özel Hayatın Tarihi*, c. I, çev. Turhan Ilgaz, İstanbul; YKY, Özel Dizi, 2006; c. II, çev. Roza Hakmen, İstanbul; YKY, Özel Dizi, 2006; c. III, çev. Devrim Çetinkasap, İstanbul; YKY, Özel Dizi, 2007; c. IV, çev. Ali Berktaş, İstanbul; YKY, Özel Dizi, 2008; c. V, çev. Şehsuvar Aktaş, İstanbul; YKY, Özel Dizi, 2008.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

nasıl hesaba katabiliriz?”⁵² İşin başka bir boyutu da bu çalışma Batı-merkezli ve daha çok Avrupa merkezli bir çalışmadır. O yüzden Doğu dünyası bu çalışmada ele alınmamıştır. Doğu’da uygulanabilirliği de başka bir sorunsaldır. Görüldüğü üzere *Özel Hayatın Tarihi* adlı çalışma üzerinden özel hayat kavramının kullanımı meselesi, bir dönem aydınları arasında ciddi bir tartışma konusu olmuştur. Fakat bu tartışmalı ortam çalışmanın değerini düşürmemiştir. Tam tersine çalışmanın alanı gereği ve ele aldığı konu itibarıyla bu çalışmayı önemli tarihyazımı örneklerinden biri yapmıştır. Yine bu çalışmanın, editörlüğünü Georges Duby’nin yaptığı *Kadınların Tarihi* adlı çalışmasında olduğu gibi, toplumsal cinsiyet kavramıyla doğrudan veya dolaylı bir ilgisi de vardır.

XVIII. yüzyılın sonu ve XIX. yüzyılın başında Amerika’da tarih yazıcısının kadın olup olmaması tartışılır bir durumdur. John Adams’ın *tarih hanımlara göre bir iş değil* sözünü söylemesine rağmen kadın tarihçi Mercy Otis Warren, Thomas Jefferson’u övdüğü bir devrim tarihi yazmıştı. Hâlbuki sorun kadının tarih yazıp yazmaması değil Amerikan iç siyasetindeki tartışmalardır.⁵³ Fakat kadının tarih yazmasından daha önemli bir sorun daha vardı. Kadın tarihin (tarihyazımının) neresindeydi? Erken dönemler için adı toplumsal cinsiyet olarak kavramsallaştırılmasa da bu soruyu gündeme getirecek ilk çalışmaların, Batı’da kadın hakları ve feminizm tartışmalarının gündeme gelmesiyle başladığı bir gerçektir. *Kadının tarihte anonim (bilinmeyen, görünmeyen)* olduğunun dillendirilmesiyle de artık mevcut tarihyazımına (erkek egemen), karşı-anlatı (counter narrative) olarak sunmak için alternatif bir tarihyazımı arayışı da başlamıştı. Fakat adı tam olarak konmasa da toplumsal cinsiyeti ilgilendiren ikinci bir durum daha söz konusuydu. Bu durum ise, tarihyazımının tarihi açısından irdelenirse, tarihyazımında görünür olmayanları görünür kılmaya yönelik tartışmalar, ilgili çevrelerce tarihin bir sosyal bilim olduğunun kabul edilmesiyle zaten başlamıştı. Örneğin XX. yüzyıla girerken tarih-sosyoloji ilişkisine dayalı sentezci tarihe destek veren Henry Berr (*Revue de Synthèse Historique*), sadece tarihe yön veren kişiler olarak büyük adamların (homme grand, homme supreme) tarihini yazmayı tarihçilik açısından yeterli görmüyordu. Adsız, tanınmayan bireyin (homme méme) tarihinin de ele alınması gerektiği yaklaşımını ortaya koyuyordu. İstenilen sonuç elde edilememesine rağmen bundan sonraki süreç Fransa’da Annales Okulu’nun işine yarayacaktı. (Tarihyazımının anlayışının yeniden kurmacılıktan kurmacılığa geçişi denilebilir.)⁵⁴ Hatta Annales Okulu tarihçileri arasında kadınlarda yer almaktaydı. Ortaçağda ve Rönesans’ta Tuscany’de yaşamış bir ailenin tarihi üstüne çalışan Christiane Klapisch; on sekizinci yüzyıl Paris’indeki sokakların toplumsal dünyasını inceleyen Arlette Farge; Fransız Devrimi esnasında düzenlenen festivaller hakkındaki ünlü bir çalışmanın yazarı olan Mona Ozouf; emek tarihi ve kadınların tarihi hakkında çalışmalar yapan Michelle Perrot⁵⁵, bu

⁵² Roger Chartier- Pierre Bourdieu, *Sosyolog ve Tarihçi...*, s. 29.

⁵³ Ernst Breisach, *Tarihyazımı*, s. 291-292.

⁵⁴ François Dosse, a. g. e., s. 3; Ernst Breisach, a. g. e., s. 352-353; Alun Muslow, *Tarihin Yapısökümü*, s. 36-46.

⁵⁵ Michelle Perrot’nun en önemli yaklaşımlarından biri de *“Tarihin cinsiyetlendirilmesi”* yaklaşımıdır. Michelle Perrot, *“Tarih (in Cinsiyetlendirilmesi)”*, *Eleştirel Feminizm Sözlüğü*, ss. 279-284.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi: 15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi: 20/08/2016

kadınlar arasında göze çarpanlardır. Daha önceki Annales tarihçileri bazen feministlerce, kadınları tarih dışında bırakmakla, daha doğrusu (Marguerite de Navarre'dan cadı ilan edilen kadınlara kadar zaman zaman kadınlara bariz bir şekilde değinildiğinde) kadınları tarihe daha eksiksiz bir şekilde dâhil etme fırsatını kaçırmakla eleştirilmişti.⁵⁶ Çünkü kadın sosyal tarih kapsamında değerlendirilerek yine eskisi gibi tarihyazımında önemsiz bir hale getirilebilirdi. Yani kadın tarihi, sadece sosyal tarihin bir alt dalı olarak algılanabilirdi.⁵⁷ Fakat Georges Duby'nin yaklaşımları tarihyazımıyla ilgilenen çevrelerde ciddi taraftar ve takipçi topladı. Örneğin Georges Duby'nin Ortaçağ üzerinden kadının tarihyazımındaki yeri hakkındaki düşünceleri şöyledir: "XII. yüzyılda kadınların durumu konusunda tüm bilgileri erkeklerden öğreniyoruz. Elbette Marie de France da, onun şiirleri Lai de Lanval, Lai de Chèvrefeuille de var. Ama mırıldandığı şeyler, son derece kapalı. Fazlasıyla kalabalık, gök gürültüsü gibi bir erkek korosu, onun mırıltısını bastırıyor. Çoğu evlilik hakkına sahip olmayan, cinsellikten uzak yaşadığı varsayılan Kilise adamlarının oluşturduğu erkek sesleri. En verimli kaynaklarımızın, Tanrı'sı aynı zamanda hem baba hem bakireden doğmuş tek bir oğlan olan, bütün ülküsünü de yaratılan dünyayı, yani bedensel dünyayı küçümsemeye bulan bir dinin hizmetkârları olması, ortaya çıkan imgeyi büsbütün bulandırıyor. Üstelik bu keşişler ve rahipler de dış baskıların gözü altında yazıyor. Baskıların en güçlüsü de cinselliğe karşı çok daha radikal bir tiksinti duyan sapkın hareketlerden geliyor; kurulu Kilise onlara karşı sıkı bir savaş sürdürüyor; onlara kendi topraklarında saldırıyor, tabii bu da Kilise'nin kendi kirlilik saplantısını büsbütün kızıştırıyor. Ama bir yandan da tümüyle saf papazlar isteyen laiklerin de beklentisini karşılamak zorunda; bu papazların eylemi de bir önceki yüzyılda kadının aşağılanması ve yadsınmasında belirleyici bir rol oynamış; Bütün papazlara karılarından ayrılmaları ve bekâr olarak yaşamaları emredilmiş. Sonuç olarak, elimizdeki belgeler yalnızca soylu sınıfın davranış biçimlerini anlamamıza elveriyor." (Ortaçağ'da sınıf ve statü farkı tarihyazımını etkiliyor. Soylu kadının tarihi var, köylü kadın ise ortada yok.)⁵⁸ Georges Duby, bu noktada Ortaçağ'da kadınların statüsünü de değiniyordu. Kadınlara hangi statüde olursa olsun bazı rollerin egemen sınıflar ve egemen cinsiyet tarafından verildiğini çalışmada ortaya koyuyordu. Örneğin Georges Duby, feodal sistemde *aylak anahtar bekçisi* olarak nitelendirilen soylu kadınlardan da bahsetmiştir. Gerçekten de *feodalite*, çalışanların, hiçbir şey üretmeyen küçük bir savaş uzmanları topluluğu tarafından sömürülmesi sistemidir. Bu durumda sözkonusu sosyal toplulukta, kadınların ekonomik işlevleri kısıtlanmış oluyordu. Onların payına adeta evdeki aylaklık düşerdi. Evin reisinin karısının görevi hizmetçileri yönetmek, belinde anahtarlarla kilerleri denetlemektir. O da yalnızca evin içinde faâldir. Yeri orasıdır. Evden yüzü örtülü, saçlarını göstermemeye çalışarak çıkardı. Bazen rolü bu sınırların dışına taşarsa da, bir

⁵⁶ Peter Burke, a. g. e, s. 119.

⁵⁷ Fatmagül Berktaş, Tek Tanrılı Dinler Karşısında..., s. 27-31; Fatmagül Berktaş, Tarihin Cinsiyeti, s. 24-26.

⁵⁸ Georges Duby, "Kadın, Aşk ve Şövalye", Batı'da Aşk ve Cinsellik, s. 185-187; Georges Duby, "Fransa ve İspanya'daki Kadın Tarihine Dair Bir Kollokyumun Sonucu", Erkek Ortaçağ Aşka Dair..., s. 110-117.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi: 15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi: 20/08/2016

kocanın ya da bir oğlun yokluğunu doldurmak amacıyla, bu rol bir kaza sonucu olurdu.⁵⁹ Görüldüğü üzere Annales Okulu sosyal tarih ile başlayan süreçte tarihyazımına toplumsal cinsiyet açısından farklı bir perspektif (yaklaşım) getirmişti. O yüzden toplumsal cinsiyet çalışmaları açısından tüm eksikliklerine rağmen, toplumsal cinsiyet-tarihyazımının ilişkisi açısından yapısalcıların ağırlıkta bulunduğu Annales Okulu üzerinde durmak bir gerekliliktir.

Georges Duby'nin Michelle Perrot ile editörlüğünü yaptığı diğer çalışma ise *A History of Women in The West (Batıda Kadınların Tarihi)* olarak bilinen çalışmadır. Çalışma beş cilt olarak basılmış kolektif (ortak) bir projenin ürünüdür. Bu çalışmanın her cildi bir tarihsel süreci ele almaktadır. Çalışmanın birinci cildi *From Ancient Goddesses to Christian Saints (Ana Tanrıça'dan Hristiyan Azizelere)*; ikinci cildi *Silences of the Middle Ages (Ortaçağ'ın Sessizliği)*; üçüncü cildi *Renaissance and the Enlightenment Paradoxes (Rönesans ve Aydınlanma Çağı Paradoksları)*; dördüncü cilt *Emerging Feminism from Revolution to World War (Devrimden Dünya Savaşına; Feminizmin Ortaya Çıkışı)* ve beşinci cilt ise *Toward a Cultural Identity in the Twentieth Century (Yirminci Yüzyılda Kültürel Bir Kimliğe Doğru)* başlığını taşımaktadır.⁶⁰ Bu çalışma da kadınların tarihi Batı merkezli olarak ele almıştır. Ciltlerin tarihyazımı açısından tasnifi de belirlenen bazı olgular üzerinden yapılmıştır. Toplumsal cinsiyet çalışmaları açısından düşünülürse; çok fazla atıf yapılan bir çalışmadır. Fakat bu çalışma ABD'de basılmasına rağmen Georges Duby bazı Amerikan bilim insanları ve kültür çevreleri tarafından eleştirilmektedir. Tartışmanın temeli Georges Duby değildir. Fakat tartışmanın çıkış noktası daha çok teoriktir. Aşağı yukarı yirmi yıldır ABD'de *gender studies* (Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları) ile *women's studies* (Kadın Çalışmaları) taraftarları arasında ciddi bir tartışma vardır. *Women's studies* olarak mevcut duruma bakanlar, cinsiyet odaklı *gender studies* çalışmalarının sosyal tarih-kadının konumu tartışmalarında olduğu gibi kadını tarihyazımında görünmez kılacağını düşünmektedirler. Temelinde ise hi(s)story-herstory tartışmaları vardır. Bu tartışma ise dilbilimsel değişimin yöntemlerini pek ikna edici bulmayan Fransız tarihçilerinin büyük ölçüde yabancıları oldukları bir tartışmaymış gibi kaldı. İşte Georges Duby'nin yönetimindeki Fransız-İtalyan sentezini eleştiren kimi Amerikalı tarihçilerin radikal yaklaşımlarına ise Fransız tarihçiler tarafından hemen karşı çıkmıştır. (Mona Ozouf gibi)⁶¹ Gerek bu tartışmaların mevcudiyeti gerek 1970'li yıllardan beri ortaya çıkan sentez hareketinin (gender studies taraftarları) farkına varıldığı için *A History of Women in The West* olarak bilinen bu çalışmaya bir sentez denemesi olarak başlandı. Aslında çalışmanın temelinde İtalyanlar vardı. Fransız Yayınevi ancak belli bir başarıyı takip ettikten sonra bu girişime yeşil ışık yaktı. Arka kapak yazısı olarak ise şunu yazdı:

⁵⁹ Georges Duby, "Kadın, Aşk ve Şövalye", Batı'da Aşk ve Cinsellik, s. 188.

⁶⁰ Georges Duby & Michelle Perrot (Edi.) *A History of Women in The West*, vol. I-V, Cambridge: MA: Harvard University Press, 1992-94. Georges Duby & Michelle Perrot (Edi.), *Histoire des Femmes en Occident I-V*, Georges Duby & Michelle Perrot (Edi.), Académique Perrin Editions, 2002; *Kadınların Tarihi*, çev. Ahmet Fethi, İstanbul; Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, c. I-V, 1. Baskı, 2005.

⁶¹ François Cadiou ve diğerleri, a. g. e. , s. 387-388.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

“Kadınlar kendi başlarına tarihin konusu değildir; yazarların ilişkisel bir tarih çerçevesinde ele almayı istedikleri kadınların konum ve rolleridir. Bu ilişkisel tarih “tüm toplumu sorgulayan ve her şeye karşın erkeklerin de tarihi olan” bir tarihtir. Demek ki insanlığın yarısı üzerine değil, artık tümel (yani eril) olmadığı fakat cinslikli olduğu düşünülen bütün insanlık üzerine bir çalışma yapmak sözkonusudur.”⁶² Bu tartışmalarda iki nokta önemlidir. Birincisi toplumsal cinsiyet mi yoksa kadın çalışmaları mı olacak tartışmalarının sonucunun ne olup ne olmayacağıdır. Bu tartışmalar teorik düzlemde halen devam etmektedir. İkincisi eski dünya kıtalarından olan Avrupa merkezli sosyal bilim teorileriyle, yeni-dünya olarak kabul edilen bir coğrafyada kurulmuş Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya çıkan sosyal bilim teorileri birçok konuda uyum sağlayamadıkları gibi aksine birbiriyle ciddi olarak da çatışmaktadır. Bunun ontolojik (varlıkbilimsel), epistemolojik (bilgi felsefesi açısından), metodolojik (yöntembilimsel) ve ideolojik (düşünsel) boyutları vardır. Bu çok boyutlu teorik çatışma iyi araştırılırsa, çok daha derinlere giden bir soykütüğe sahiptir. Ayrıca bu çekişmede siyasal ve iktisâdi konjonktürü (mevcut durumu) de dikkate almak zorunluluktur. Yani güç dengeleri veya güç oyunları da sözkonusudur. Teori açısından bu kaotik (kargaşa) durum Georges Duby ve Michelle Perrot editörlüğünü yaptığı *Batı’da Kadınların Tarihi* adlı çalışmaya ilgiyi azaltmamıştır. Tam tersine akademik ve kültürel olarak ciddi bir tevaccüh görmüştür. Hatırlatılması gereken başka bir nokta da bu çalışmanın saha çalışması olarak kültürel bir merkezi içermesidir. Nitekim bu çalışma Batı’da kadının tarihini birçok yönüyle ortaya koymaktadır. Doğu dünyasında da buna benzer çalışmaların yapılması toplumsal cinsiyet-tarihyazımı ilişkisi kapsamında zorunlu bir hale gelmiştir.

Georges Duby’nin ortaçağ tarihçisi olmasına rağmen toplumsal cinsiyet-tarihyazımı ilişkisini ortaya koyan diğer eserleri ise şöyledir: *Les Procès de Jeanne d’Arch* [Jeanne d’Arch’ın Yargılanmaları]; *Les Trois Ordres ou l’Imaginaire du Féodalisme* [Üç(lü) Tabaka ve Feodalizm Tahayyülü]; *Le Chevalier, La Femme et le Pretre*⁶³; *Mâle Moyen Âge –De l’Amour et Autres Essais-*⁶⁴; yine editörlüğünü kendinin yaptığı *Amour et sexualité en occident* yani *Batı’da Aşk ve Cinsellik*.⁶⁵ İsmi zikredilen bu eserlerin bazıları doğrudan kendi eseri olduğu gibi bazı eserleri ise kolektif (ortak) çalışmaların editörlüğüdür. Hatta Georges Duby, bir dönem Avrupa’da ortaçağ çalışmalarından ziyâde toplumsal cinsiyete dâir çalışmalarıyla daha fazla tanınır olmuştu. Böyle bir durumun ortaya çıkmasında mevcut kültürel iklimin çok büyük katkısı vardır. Ayrıca Annales Okulu sosyal tarih ile başlayan süreçte tarihyazımına toplumsal cinsiyet açısından farklı bir perspektif getirmiştir. O yüzden toplumsal

⁶² François Cadiou ve diğerleri, a. g. e. , s. 387.

⁶³ Georges Duby, Şövalye, Kadın ve Rahip, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, 1991.

⁶⁴ Georges Duby, *Mâle Moyen Âge –De l’Amour et Autres Essais-*, Flammarion, 1988; Georges Duby, *Erkek Ortaçağ ve Aşka Dair Diğer Denemeler*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, 1991. Bazı Anglo-Sakson ülkelerde daha erken dönem baskıları vardır.

⁶⁵ Georges Duby, *Amour et sexualité en occident*, Paris, Seuil, Point Histoire 140, 1991; Georges Duby, *Batı’da Aşk ve Cinsellik*, çev. Ayşe Gür, 1992.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

cinsiyet çalışmaları açısından bazı eksikliklerine rağmen, toplumsal cinsiyet-tarihyazını ilişkisi açısından yapısalcıların ağırlıkta bulunduğu Annales Okulu üzerinde durmak bir gerekliliktir.

Georges Duby, tarihçilerin cinsiyet, cinsellik ve aşk gibi insanî konuları kayda değer bulmayıp incelememelerini de eleştirmektedir. Tarihçilerin bu alanda yapması gerekeni romancıların yapmaya çalıştığını söylemiştir. Fakat bu faaliyetlerini kendilerini merkeze alarak yaptıkları için tarihsel gerçeklikten uzaklaştıklarına da değinmiştir. Bu alan ile ilgilenmeyenlerin aslında tarihçiler olduğunu Duby'nin (eleştirel olarak) *o çok ciddi tarihçiler bile* söyleminden rahatlıkla anlaşılmaktadır. Georges Duby bu konuda şunları belirtmektedir: “Son yirmi otuz yıldır biz profesyonel tarihçiler bugüne dek bir kenara atılmış bir alana girdik. Bizden öncekiler, amatörlere özellikle romancılara bıraktıkları bu alana bulaşmazlardı; romancılar da öykülerini geçmişe ve çoğu zaman ustaca yeniden kurdukları bir dekora oturttuklarında, kahramanlarına kendi duygularını, kendi davranışlarını, kendi dönemlerinin sevmeye biçimlerini verirdiler –bugün de çoğu için bu durum değişmedi. Üstelik bunu son derece safça, aradaki zaman aykırılığını hiç fark etmeden yaparlardı. Zaten bu yüzyılın başındaki o ciddi tarihçiler (?) bile bu zaman farkının farkında mıydılar?”⁶⁶ Aşk, cinsiyet ve cinsellik konuları belli bir süre sonra neden tarihçilerin ilgisini çekmeye başladığını Georges Duby şöyle açıklamaktadır: Pek çok kişinin ağzını hayretten açık bırakan bir hızla, gözlerimizin önünde, yüzyıllardır cinsiyetler arasındaki ilişkileri düzenlemek için kurulmuş olan tüm çatılar çöktü. Yasaklar ortadan kalktı. Bedenler çıplaklaştı. Bazı şeyleri duyunca kızarmamaya alıştık. Eskiden büyük bir özenle saklanan kimi davranışlar sergilenir oldu, evlilik de yeni biçimlere büründü. Bu devrim, kuşaklar boyunca ekonomi ya da kültürde görülen tüm değişikliklerden daha temel, daha derindi; yine devrim diye adlandırdığımız diğer sarsıntılar, bunun yanında yüzeysel ve geçici kalıyordu; işte bu devrim, insanoğlunun başlangıcından bu yana kurulmuş olan düzenleri ortadan kaldırarak, kadınlar ve erkekler arasındaki rol ve iktidar dağılımını tepeden tırnağa değiştirdi. Bu keskin bir kargaşanın, etkilediği olgularla insan bilimleri uzmanlarının, özellikle de tarihçilerin ilgisini çekmesine şaşmamak gerek. Bu yüzyılın 20'li yıllarında para piyasasındaki altüst oluş nasıl konjonktürün (mevcut durumun) incelenmesine dayalı bir ekonomi tarihçiliğinin ortaya çıkmasına yol açıyorsa, aynı şekilde, aşkla ilgili davranışları yöneten sistemin parçalanıp sarsılması da, yakın bir geçmişte, bu davranışların değişmez olmadığını zamanla farklılaştığını, en azından bugün de ne hale geldiklerini daha iyi anlamak için, geçmişte nasıl olduklarının araştırılmasının işe yarayacağını gösterdi.⁶⁷ Georges Duby siyasal, sosyal ve iktisadi konjektürün (mevcut durum) aşk, cinsiyet ve cinsellik gibi konulara değinmek için uygun olduğunu ve bu konularla ilgilenmemenin ciddi tarihçilik ile alakasının olmadığını bu düşüncelerinden çıkartabiliriz. Kısacası toplum tarihine bütünsel yaklaşımı yine bu tarihçinin toplumsal cinsiyete dair yaklaşımından anlamak mümkündür.

⁶⁶ Georges Duby (edi.) *Batı'da Aşk ve Cinsellik*, s. 7.

⁶⁷ Georges Duby (edi.), a. g. e., s. 8.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

Tarihte aşk, cinsiyet ve cinsellik konusunda son olarak Georges Duby'nin çalışmalarında ortaya koyduğu *Saraylı Aşk* kavramından bahsetmeden geçmek bu çalışma için sözkonusu olamazdı. *Amour Courtois* yani *Saray Aşk*ında baş rolü oynayan veya oynadığı zannedilen kadın aslında aşkın esir kraliçesi'dir. Şövalye ideolojisinin kilise kültürüne karşı direnç noktalarından biri olan saray aşkı (amour courtois), XII. yüzyılda en güçlü hükümdarların ve prenslerin saraylarında, aristokratik modaların ortaya çıktığı bu yerlerde, o zamana denk düşen çağdaşlığın (zamandaşlık) bir göstergesi olarak sanki belli başlı bir eğlence faaliyeti idi. Bütün oyunlarda olduğu gibi bunda da normal ilişkilerin ters çevrilmesi sayesinde günlük yaşamdan kopmak, kurtulmak söz konusuydu. Bu oyun aynı zamanda Kilise'nin dünyevi zevklere sırt çevrilmesi yolundaki buyruklarına karşı bir meydan okumaydı. Oyunun kuralına göre, bir "genç", yani bekâr bir şövalye, hizmet etmek üzere kendine bir *dame* yani bir senior'un karısını seçerdi. Bu kadının karşısında, vasalların senyörlere takındığı tutumu taklit ederek, ondan bir armağan beklerdi. Kadın hiçbir zaman zorlanmaz ya da bir başkası tarafından oyun-dışı olarak sahiplenilemezdi. Oyunu kuralına göre herkes oynamalıydı. Herkesin kendi isteğiyle yavaş yavaş oyuna dâhil olması beklenirdi. Bu aşkın lütufları, zinânın karşılığı olarak verilen en büyük cezalar için bir tür meydan okuma olduğundan, sanki her şeyden daha da değerli bir hale geliyordu. Kendini tam olarak oyuna vermeyen veya yavaş yavaş oyunu kabul eden, arzu edilen ve saygı gösterilen ise her şeyden önce kadının durumuydu. İlk bakışta bu durum bir üstünlük belirtisi gibi görülebilir. Ama bu duruma aldanmamak gerekir. Bu oyun, aslında bir erkek oyunudur. Oyunu yöneten de karısını veriyormuş gibi davranan, aslında ondan hayali bir yem gibi yararlanan senyörün ta kendisidir. Karısının yol açtığı bu yarış veya fedakarane tutum, aslında evinin şerefini sağlayan ve işlerini yapan gençlerin daha iyi bir şekilde denetlenmesini de sağlıyordu. Son olarak da, bu saray aşkının başlıca dürtüsü arzudur ama bu yalnızca erkeğin duyduğu arzudur. Kadın sadece taraflar arasında işbirliğini kolaylaştıran bir arzu nesnesidir. Courtoisie bu konuda evliliği bile geride bırakarak, soylu kadını bir nesne olarak görür.⁶⁸ Aslında arzu nesnesi olarak görülen kadın, aynı zamanda ekonomik bir araca (nesneye) döndürülmüştür. Kısacası saray aşkı, Ortaçağ'da erkeğin güdümünde, menfaatlere dayanan bir ilişkinin adıdır.

Sosyal bilimlerde teknolojinin gelişmesine paralel olarak nitel araştırma yöntemlerinin yanında nicel araştırma yöntemleri de ciddi bir gelişme gösterdi. Özellikle bilgisayarın donanım ve yazılım olarak sosyal bilimlerdeki nicel araştırma yöntemlerinde kullanılmaya başlanması sosyal bilimlere ait verilerin nicel boyutunu ölçüp değerlendirmede bazı kolaylıklar sağladı. Özellikle istatistik gibi tarih disiplinine de faydası olan sahalara, gelişime açık bazı araştırma yöntemlerini ve modellerini ortaya koydular. Fakat tarihyazımında da bilgisayarın kullanımını bazı kolaylıklar getirse bazı şüpheleri de beraberinde getirdi. Bu belirsiz durumu ortaya koyan isimlerden biri de

⁶⁸ Georges Duby, "Kadın, Aşk ve Şövalye", Batı'da Aşk ve Cinsellik, s. 195-197; Georges Duby, "Saraylı Denilen Aşka Dair", Erkek Ortaçağ Aşka Dair ve Diğer Denemeler, ss. 75-82.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

Jacques Le Goff ile birlikte Georges Duby'dir. Jacques Le Goff ve Georges Duby, bilgisayar kullanımının tarihsel araştırmaya önemli katkıda bulunabileceğini kabul ederek, tarih yapmak (yazmak) için bilgisayara başvurma yönündeki her türlü fetişleştirmeye karşı uyarı yapmayı da ihmâl etmediler. Örneğin Jacques Le Goff Bilgisayar giderek daha fazla gereken bir alettir. Tarihi daha bilimsel kılacaktır, çünkü daha doğru belgelenecek tarihin sanatsal karakteri ortadan kalkmayacaktır diye çalışmasında yazmıştır. Georges Duby ise bilimsel araştırmalarda nicelendirme için aritmetik işleyişinin verdiği *bilimsellik yanılısam*ından ciddî anlamda söz etmektedir.⁶⁹ Bugünün dünyasında bilimsel araştırmalarda bilgisayar kullanımı sadece nicel araştırma yöntemlerinde değil nitel araştırma yöntemlerinde de ciddi bir sorundur. Tarih araştırmalarında bilgisayar kullanımının olumlu yönleri olduğu kadar olumsuz yönlerinin de olabileceğinin çok daha erken dönemlerde farkına varılması önemli bir tesbittir. Bilişim (teknolojisi)-bilim ilişkisi kapsamında; bilimsel etik, istatistiki tutarsızlıklar, dezenformasyon (kasıtlı yanlış bilgilendirme), misenformasyon (kasıt olmaksızın yanlış bilgilendirme) ve manipülasyon (yönlendirme) gibi konuların bugünün dünyasında tartışılması bu tespitlerin doğruluğunu ortaya koymasından bakımından önemlidir.

Ortaçağ'da yazı yazmasını bilen yegâne unsurun Kilise olması nedeniyle, bu döneme ilişkin toplumsallıkların yazıya yansması ne yazık ki halkın dilinden değil, kâtiplerin kullandıkları Latince'den ibâret olmaktadır.⁷⁰ Bu tür Latince sözcükler ve kelimeler Georges Duby'nin alanı gereği çok fazla eserlerinde yer bulmaktadır. Buna rağmen ele aldığı konuların içeriği bu yazarı Fransa'da popüler bir hale getirmiştir. Tabii bunun okuma kültürü ile yakın ilgisi de vardır. Fakat bir dönem var ki Annales okulu bazı temsilcileri Fransa'da kamuoyu tarafından takip edilen insanlar olmuştu. Annales Okulu'nun bazı mensupları, televizyon ve radyo programlarında düzenli bir şekilde boy gösteriyordu. Başta Georges Duby ve Jacques Le Goff olmak üzere bazı okul mensupları zamanın medyasında ciddî programlar bile yapıyordu. Hatta bahsi geçen bu radyo ve televizyon programlarında ciddî bir entellektüel/kültürel iklim de sözkonusudur.⁷¹

Türkiye'de Târih Yazımında Georges Duby Etkisi

Türkiye'de sosyal bilimlerde epistemolojik (bilgi felsefesi açısından) ve metodolojik (yöntem bilimsel) olarak kuram çalışmalarının birçoğu ve bu kuramsal yaklaşımlara ait pratik çalışma örnekleri genelde Batı'dan alınmaktadır. Özellikle İngiltere, Fransa, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkarılan kuramlar ve kuramsal çalışmalar çeviri yoluya Türkçeye kazandırılmaktadır. Fakat bu durum üç

⁶⁹ François Dosse, a. g. e, s. 180.

⁷⁰ Georges Duby, Erkek Ortaçağ Aşka Dair ve Diğer Denemeler, s. 19.

⁷¹ Peter Burke, a. g. e, s. 158; François Dosse, a. g. e, s. 1; Roger Chartier- Pierre Bourdieu, Sosyolog ve Tarihçi, s. 8.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi: 15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi: 20/08/2016

belli başlı durumu (sorunsal) ortaya çıkarmaktadır. Birincisi çevirinin iyi yapılmış yapılmadığı meselesidir. İkincisi yapılan bu çeviri çalışması Türkiye’de karşılığını nasıl bulacaktır. Yani yapılacak çalışma Türkiye’deki akademik ve kültürel iklime ne gibi katkılar sunacaktır? Ayrıca yapılacak çalışmanın teorik ve pratik olarak bir karşılığı var mı? Üçüncüsü ise çevirisi yapılan bir metnin orijinal olarak yazılmış dilinden kaç sene sonra çevirisi yapılmıştır. Bu çok önemli bir sorundur. Çünkü bazı teori kitapları vardır ki Avrupa’dan 20 ilâ 40 yıl sonra Türkçeye kazandırılmıştır. Sosyal bilim çalışmaları açısından bu durum ciddi bir gecikmedir. Fakat üçüncüsü üzerinden hareket edilirse; Georges Duby’nin kitapları orijinal dillerinde basıldıktan çok daha kısa süre sonra Türkçeye kazandırılmıştır. Bu durum ise Georges Duby’nin kitaplarına Türkiye’de olan ilginin göstergelerinden biridir.

Georges Duby’nin çalışmaları Türkiye’de çok öncelere gitmektedir. Örnek vermek gerekirse; İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası’nda 1966 yılının Nisan-Haziran sayısında *Köy Toplumunu ve Gelişme: Güney Fransa Örneği*⁷² başlıklı bir makalesi çeviri olarak yayımlanmıştı. Fakat daha sonraki süreçte Georges Duby’nin çalışmaları Türkiye’de Fransa’daki uzman bir Ortaçağ tarihçisinin kitaplarıymış gibi okunmamıştır. Çünkü ele aldığı konular itibarıyla onun eserlerindeki toplumsal cinsiyet ilişkileri, okuyucular ve araştıranlar için daha fazla ilgi çekmektedir. Türkiye’de nitel ve nitel araştırma kısıtlılığında dolayı toplumsal cinsiyet çalışmalarıyla ilgilenenler onun toplumsal cinsiyet-tarihyazını ilişkisini ortaya koyan çalışmalarına daha fazla ilgi göstermiştir. Üstelik ele aldığı konular Türkiye’ye kültür olarak pek yakın olmayan Batı tarihi ve kültüründen hareketle ortaya konulmuş çalışmalardı. Fakat daha çok Batı merkezli çalışmalar olmasına rağmen Georges Duby’nin eserlerini önplana çıkaran toplumsal cinsiyet olgusu, Türkiye’de sosyal tarih içinde de kendine yeni yeni yer buluyordu. (Fakat Annales Okulu bu yüzden Feministlerce çok eleştirilmişti.) Aslında bu durum bile kadını anonim olmaktan çıkararak görünür kılması açısından tarihyazını için ciddi bir hamledir. Georges Duby’i Türkiye’de önplana çıkaran nedenler sadece toplumsal cinsiyetle ilgili değildi. Türkiye’de ortaçağ tarihi üzerine yapılan teorik ve pratik çalışmaların kısıtlılığı, Batı tarihine ve kültürüne ait çalışmaların incelenme gereksinimi ortaya çıkardı. Ayrıca alanla ilgili tarih eğitimi, ders için materyal ihtiyacının karşılanmak istenmesi ona olan ilgiyi canlı tuttu. Ortaya koyduğu çalışmalarda zaten uzmanı olduğu araştırma ve inceleme sahası için de dikkate değerdi. İşin başka bir boyutu da kültür endüstrisidir. Arz-talep ilişkisi çerçevesinde yayınevlerinin kitap çevirisi ve basımı için yaptıkları tercihler de Georges Duby gibi birçok sosyal bilimci ve tarihçiyi Türkiye’de popüler hale getirmiştir. Çünkü Georges Duby’nin çeviri kitapları Türkiye’de zamanının önde gelen yayınevleri tarafından basıldı. Fakat ne olursa olsun, Georges Duby’nin gerek kendi yaptığı çalışmaları gerek editörlüğünü yaptığı çalışmaları, siyasal tarih dışında da tarihyazınında farklı bir perspektif olduğu yaklaşımından dolayı teveccüh gördü. Böyle farklı bir perspektiften tarihyazını okumak isteyen insanların gözünde Georges Duby farklı bir konuma

⁷² Georges Duby, “*Köy Toplumunu ve Gelişme....*”, İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, ss. 79-89.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

konulmuştu. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Türkiye’de Ord. Prof. Dr. Mehmed Fuad Köprülü, Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan, Prof. Dr. Mustafa Akdağ, Prof. Dr. Zafer Toprak, Mehmet Genç ve yakın zaman önce kaybettiğimiz Prof. Dr. Halil İnalçık (Hocalarımız) yaptığı çalışmalarla zaten Türkiye’de sosyo-ekonomik tarihe giden yolu açmışlardı.⁷³ Yani mevcut tarihyazımı Türkiye’de siyasal tarihin dışındaki farklı tarihyazımı yaklaşımlarının gelişimine uygun hale gelmişti. O yüzden birçok faktör birleştiğinde tarihyazımı-toplumsal cinsiyet ilişkilerini vurgulayan eserleriyle Georges Duby’nin Türkiye’de ön plana çıkması öyle tesadüfî bir şey de değildi.

Georges Duby, Türkiye’deki sosyal bilimcileri yöntem olarak da etkilemiştir. Özellikle teorik ve pratik olarak yeni yöntem arayışı içinde olan akademi ve kültür çevrelerinin ilgisinin Georges Duby’e çevrilmesinde anormal bir durum yoktur. Daha önce belirtildiği üzere bu durumun ortaya çıkmasında ise iki neden vardır. Birincisi Türkiye’deki tarihyazımında yeni bir perspektif arayışında olan insanların sosyal bir tarih yaklaşımıyla yakından ilgilenmeleridir. İkincisi ise Batı’da toplumsal cinsiyet çalışmalarının (kadın çalışmalarında da) yükselişe geçmesiyle Türkiye’de sosyal tarih gibi toplumsal cinsiyet çalışmalarına (kadın çalışmalarına da) da olan ilgi artmıştır. Artık Georges Duby’i çalışmalarıyla Türkiye’deki bilimsel araştırma sahalarında canlı tutan faktörlerden biri de toplumsal cinsiyet olmuştur. Her ne kadar Türkiye’de yaptığı çevirilerle tanınsa da, aslında Avrupa ve Uygarlık Tarihi hakkında ciddi çalışmaları bulunan (Hatta G. Duby’nin eserlerini çeviren) akademisyen Mehmet Ali Kılıçbay, Georges Duby’nin önemini şöyle vurgulamıştır: ‘‘Son zamanlarda kültür, uygarlık ve zihniyetler tarihi gibi adlarla ifade edilmeye çalışılan, bu değişmez sanıldaki değişmeyi araştıran yeni tarihçilik, artık toplumsal tarih gibi genel bir ad altında kendine önemli ve saygın bir yer edinmeye başlamıştır. Bu yeni ve devrimci alanın en önde gelen temsilcilerinden biri de ünlü Fransız Ortaçağ Tarihçisi Georges Duby’dır. Hatta büyük bir hataya düşmeden, Duby’nin toplumsal tarihin kurucu babalarından biri olduğunu söylemek mümkündür.’’⁷⁴ Tarihin Cinsiyeti başlıklı eseriyle toplumsal cinsiyet-tarihyazımı ilişkisini irdeleyen Prof. Dr. Fatmagül Berktaş ise bir çalışmasının dipnotunda toplumsal cinsiyet tanımını vermiştir. Konuyla ilgili tanımlayıcı bilgi verdikten sonra Ayrıca Georges Duby’nin son yıllarda Türkiye’de yayımlanan yapıtları, özellikle tarih alanında toplumsal cinsiyet kategorisinin uygulanışının getirdiği somut açılımlara yetkin örneklerdir⁷⁵ diye belirtir. Yine aynı akademisyen başka bir çalışmasında bir sorunsal üzerinden Georges Duby’nin şu tespitini okuyucularıyla paylaşır: ‘‘Ortaçağ evliliği konusundaki araştırmam beni bilinmeyen bir alanın sınırlarına getirdi: Kadınların dünyası. Bütün araştırma boyunca onlar hakkında bir şeyler işitiyordum ama, sesi çıkaranlar hep, öteki cinsi aynı anda hem hâkir, hem tehlikeli, hem de baştan çıkarıcı nesnelere gösteren erkeklerdi... Kadınlar

⁷³ Halil İnalçık, Türklük, Müslümanlık ve Osmanlı Mirası, ss. 17-57; Suraya Faroqhi, Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir ?, ss. 1-26; Erdem Sönmez, Annales Okulu ve Türkiye’de Tarihyazımı..., ss. 131-215; Engin Ayan, ‘‘Türk Tarihyazımının Evriminde Annales.....’’, ss. 75-101.

⁷⁴ Georges Duby, Erkek Ortaçağ Aşka Dair ve Diğer Denemeler..., s. 8.

⁷⁵ Fatmagül Berktaş, Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın..., s. 16.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

hakkında çok şey söylendi ama, gerçekte ne kadar biliyoruz? “⁷⁶ Sonuç olarak Georges Duby Türkiye’de hem toplumsal tarih açısından hem de toplumsal cinsiyet açısından tarihyazımına yeni bir perspektif katmıştır. Onun çalışmalarındaki farklı perspektif (yaklaşım) ona olan ilgiyi canlı tutmuştur. Hatta bu perspektif farkı ona o kadar farklı bir okuyucu kitlesi yaratmış ki onun Batı merkezli bir ortaçağ tarihçisi olduğu bile daha geri planda kalmıştır.

⁷⁶ Fatmagül Berktaş, Politikanın Çağrısı, s. 265-266.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

SONUÇ

XX. yüzyılda gelişen sosyal bilim anlayışına paralel olarak tarih disiplininde de bazı değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Tarih alanındaki bu değişim ve dönüşümler, bu disiplin için hem kurumsal temelde hem de anlayış temelinde bazı oluşumları ortaya çıkardı. Yeni tarih anlayışı temelinde ortaya çıkan en önemli oluşumlardan biri de hiç kuşkusuz Annales Okulu'ydu. Her ne kadar Annales Okulu salt *Fransız Tarih Devrimi* olarak adlandırılrsa da aslında bu hareket farklı sınırlar ve coğrafyalar içinde ortaya çıkan evrensel bir harekettir. Bu hareket XX.yüzyıl genelinde itibar görmüş ve sosyal tarih anlayışı olarak tarih çalışmalarında yöntem olarak kendine yer bulmuştur. İşte bu tarih devriminin en önemli tarihçilerinden biri de hiç kuşkusuz Fransız tarihçi Georges Duby'dir.

Georges Duby, aslında bir Ortaçağ tarihçisidir. Fakat hem mensubu kabul edildiği Annales Okulu'na hem de genel olarak tarih disiplinine yöntem ve üslup olarak çok şey katmıştır. O da okulun diğer mensupları gibi toplumsal tarih anlayışını savunmuştu. Geneli itibariyle bütünsel tarih anlayışını eserlerinde somut olarak ortaya koymuştu. Üçlü tabaka adı verilen yapısal bir anlayış temelinde belli bir dönemin toplumsal yapısı hakkında belli bir yaklaşım geliştirmişti. Bu yaklaşım birçok tarihçi tarafından da kabul görmüştü. Ayrıca zihniyetler tarihini irdelemiştir ve çalışmaları vasıtasıyla değerler sistemi tarihi hakkında bir tarihyazımı geliştirmeye çalışmıştı. İşin diğer bir boyutu da coğrafya, nüfus ve ekonomi gibi farklı disiplinler onun eserlerinde tarihyazımı perspektifinde yer bulmuştu. Böylece okul temsilcileri arasında popüler olarak önplana çıkmıştı.

Georges Duby kadının ve erkeğin tarihini yazmaya çalışarak toplumsal cinsiyet konusunda dünya tarihçiliğinde söz sahibi olmuştur. Tarihte aşk gibi bir gerçeğe değinerek tarihte duyguların da var olduğunu ortaya koymuştu. Bir dönemin evlilik kurumunu tüm yönleriyle eserlerine yansıtmıştı. Egemen anlayışı temsil eden üst tabakaların alt tabakalara dayattığı kültür modellerinin de bir geçmişi olduğunu, yapısal bir anlayış çerçevesinde ortaya koymuştu. Özel/Mahrem hayatında bir tarihi olduğunu ortaya koyduğu çalışmalarıyla kabul ettirmişti. Bu çalışmalarında tarihyazımına yansımış cinsiyetlerarası iktidar ilişkilerini kendi perspektifinden ortaya koymuştu. Kısacası Georges Duby, gelenekselleşmiş belli kalıplara ve kişilere odaklanarak tarihyazıcılığı yapmayı düşünmemiştir. O yüzden de kendisinden sonra gelen toplumsal cinsiyet üzerine çalışan bazı tarihçileri ve hatta tarihyazımında anlatıyı önplana çıkaran post-yapısalcıları dahi etkilemiştir. Üstelik Georges Duby'nin kendisi çok iyi bir yapısalcı olmasına rağmen post-yapısalcılara bile tarihyazımında farklı bir çıkış yolu sunmuştur.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

Georges Duby'nin çalışmalarının gündeme gelmesi Türkiye'de XX. Yüzyılın ikinci yarısına kadar gitmektedir. Fakat daha sonraki süreçte Georges Duby'nin çalışmaları Türkiye'de Fransa'daki uzman bir ortaçağ tarihçisinin kitaplarıymış gibi okunmamıştır. Çünkü ele aldığı konular itibariyle onun eserlerindeki toplumsal cinsiyet ilişkileri, okuyucular ve araştıranlar için daha fazla ilgi çekmektedir. (Batı merkezli çalışmalar olmasına rağmen) Türkiye'de nicel ve nitel araştırma kısıtlılığından dolayı toplumsal cinsiyet çalışmalarıyla ilgilenenler onun toplumsal cinsiyet-tarihyazımı ilişkisini ortaya koyan çalışmalarına daha fazla ilgi göstermiştir. Ayrıca tarih öğretiminde ortaçağ tarihi ders kitapları eksikliğinin giderilmesi için de Georges Duby'nin kitapları önemli birer kaynak görevi görüyordu. Kitapları önemli yaynevleri tarafından basılıyor ve üstelik kendine okuyucu da buluyordu. Yöntem olarak da öylece dikkate alınmayacak bir tarihçi de değildi. Tarih disipliniyle ilgilenen birçok araştırmacı bir şekilde Georges Duby'nin eserleriyle karşılaşmaktaydı. Kısacası Türkiye ölçeğinde de Georges Duby'nin tarih çalışmalarına çeşitli gerekçelerle ciddi bir ilgi vardı.

Sonuç olarak Georges Duby'nin vefatının 20. yılı (2016) dır. Üstelik yazar birkaç yıl sonra (2019) 100 yaşına girecektir. Georges Duby'nin tarih disiplinine nitelikli eser yönünden yapmış olduğu önemli katkılar ortadadır. Tarihçinin bu katkıları şimdi geçerli olduğu gibi tarih disiplinin ve tarihyazımının geleceğinde de geçerli olabilecek çalışmalardan oluşmaktadır. Bu gerçeği anlamak için uzaklara gitmeye veya dahî olmaya da gerek yoktur. Çünkü bu tarihçinin eserleri (tarihyazımı örnekleri) ayrı ayrı ele alındığında hem metodolojik (yöntembilimsel) hem de epistemolojik (bilgi felsefesi açısından) açıdan da her biri ayrı ayrı öneme sahiptir. Ayrıca Georges Duby, ortaya koyduğu çalışmalarıyla bazı konularda tarih disiplininin yükünü belli bir dönem çekmiş tarihçilerden de biridir. Georges Duby hem toplumsal tarih açısından hem de toplumsal cinsiyet açısından tarihyazımına yeni bir perspektif katmıştır. Onun çalışmalarındaki farklı perspektif ona olan ilgiyi canlı tutmuştur. Bu yazarı anlamak için tarihyazıcılığının geçmişine bakmak bu gerçeği görme de bütün engelleri ortadan kaldıracaktır. Tabi bakmak isteyerek engelleri ortadan kaldırmak isteyen biz olduğumuz sürece.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

KAYNAKÇA

- AKAY, Ali, 2010, Post-modernizmin ABC'si, Say Yayınları, ABC Dizisi, İstanbul
- ALTHUSSER, Louis, 1994, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, çev. Yusuf Alp-Mahmut Özışık, İletişim Yayınları, İstanbul
- , 2014, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, çev. Alp Tümertekin, İthaki Yayınları, 969, İstanbul
- BERKTAY, Fatmagül, 2012, Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın, Metis Yayınları, Dördüncü Basım, İstanbul
- , 2010, Tarihin Cinsiyeti, Metis Yayınları, Üçüncü Baskı İstanbul
- , 2011, Politikanın Çağrısı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 309, İkinci Basım, İstanbul
- BLOCH, Marc, 1931, 1952, *Les Caractères Originaux de L'histoire Rurale Française*, Paris. [Bu çalışma İngilizceye French Rural History [Fransa'nın Kırsal Tarihi] olarak çevrilerek 1966'da Londra'da çevrildi.]
- , 1983, Feodal Toplum, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Savaş Yayınları, Ankara
- , 2005, Feodal Toplum, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Doğu-Batı Yayınları, 4. Baskı, Ankara
- , 2007, Feodal Toplum, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Kırmızı Yayınları, İstanbul
- BORATAV, Ali (der), 1985, Tarih ve Tarihçi Annales Okulu'nun İzinde, Alan Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul
- , 2007, Tarih ve Tarihçi Annales Okulu İzinde, Kırmızı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul
- BOUCHERON, Patrick-Jacques Dalarun, 2015, Georges Duby; Portrait de L'Historien en Ses Archives, Galimard; NRF, Paris
- BRAUDEL, Fernand, 2004, Maddi Uygurluk. çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, Ankara
- BREİSACH, Ernst, 2012, Tarihyazımı, çev. Hülya Kocaoluk, Yapı Kredi Yayınları, Tarih: 49, İkinci Baskı, İstanbul
- BURKE, Peter, 2006, Kültür Tarihi. çev. Mete Tunçay, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- , 2005, Tarih ve Toplumsal Kuram, çev. Mete Tunçay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

- , 2002, Annales Okulu. çev. Mehmet Küçük, Doğu-Batı Yayınları, Ankara
- CADIOU, François ve diğerleri, 2013, Tarih Nasıl Yapılır? –Uygulama ve İçerik-, çev. Devrim Çetinkasap, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul
- CARR. E.H. - J. Fontana, 1992, Tarih Yazımında Nesnellik ve Yanlılık, Alm. çev. Özer Ozankaya, İmge Kitabevi, Ankara
- CHARTIER, Roger-Pierrre Bourdieu, 2014, Sosyolog ve Tarihçi, çev. Zuhul Kara, Açılım Kitap, 63, İstanbul
- DAILEADER, Philip-Philip Whalen, 2010, French Historians 1900-2000: New Historical Writing in Twentieth-Century France, Wiley-Blackwell, Blackwell Publishing Ltd, First Published
- DOSSE, Françoise, 2008, Ufalanmış Tarih, çev. Işık Ergüden, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul
- DUBY, Georges, 1973, İkinci Baskı 1985, Le Dimanche de Bouvines -27 Juilliet 1214-, Galimard, Folio/Historire, Paris
- , 1974, 1980, 1989, 1991, 1993, *L'An Mil*, Julliard (Coll. "Archieves"), Rééd, Paris. [295 sayfa olan kitap daha sonra başka dillere de çevrilmiştir.]
- ,1976, Le Temps des Cathédrales, - L'Art et la société (980-1420)- Gallimard, Bibliothéque des Histoires, Paris
- , 1976, Saint-Bernard, L'Art Cistercien, Art et Métier Graphiques, Edition Originale, Paris
- ,1978, Les Trois Ordres ou l'Imaginaire du Féodalisme, Gallimard Paris
- ,1979, L' Europe au Moyen Age -Art roman, art gothique-, Arts et Métiers graphiques, Paris
- , 1981, Le Chevalier, La Femme et le Pretre, Hachette, Paris
- , 1991, Şövalye, Kadın ve Rahip, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ayrıntı Yayınevi, İstanbul
- , Robert Mondrou, 1958, Histoire de la Civilasation Française, Armand Coln
- , 1984, Histoire de la Civilasation Française, Armand Coln
- ,1984, Guillaume le Maréchal ou Le Meilleur Chevalier du Monde, Fayard, Paris
- , Phillip Ariés (edi), Tome I, 1985, Seuil, Paris; Tome II, 1985, Seuil, Paris; Tome III, 1986, Seuil, Paris; Tome IV, 1987, Seuil, Paris; Tome V, 1987, L'Histoire de la vie Privée, Seuil, Paris
- , c. I, 2006, çev. Turhan Ilgaz, YKY, İstanbul; c. II, 2006; çev. Roza Hakmen, YKY, İstanbul; c. III, 2007, çev. Devrim Çetinkasap, YKY, İstanbul; c. IV, 2008, çev. Ali Berktaş, YKY, İstanbul; c. V, 2008, çev. Şehsuvar Aktaş, Özel Hayatın Tarihi, YKY, İstanbul

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

- (edi.), 1987, Histoire de la France I-II-III, Références Larousse, Librairie Larousse,. [Orijinal Baskı; Diğer Baskı, c. I-II, 1988, c. III, 1989.] Paris
- , 1988, Mâle Moyen Âge–De l'Amour et Autres Essais-, Flammarion
- , 1991, Erkek Ortaçağ ve Aşka Dair Diğer Denemeler, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ayrıntı Yayınları, 42, İstanbul
- , Xavier Barral I Altet-Sophie Guillot de Suduraut, 1989, La Sculpture –Le Grand Art du Moyen Age de ve au XVe Siécle-, Albert Skira, Histoire d'un Art, Genève
- , 1991, Amour et sexuelité en occident, Seuil, Point Histoire 140, Paris
- , 1992, Batı'da Aşk ve Cinsellik, çev. Ayşe Gür, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul
- , Michelle Perrot (Edi.), 1992-94, A History of Women in The West, vol. I-V, Cambridge: MA: Harvard University Press, USA
- , 2002, Georges Duby & Michelle Perrot (Edi.), Histoire des Femmes en Occident I-V, Académique Perrin Editions, France.
- , 2005, Kadınların Tarihi, çev. Ahmet Fethi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, c. I-V, 1. Baskı, İstanbul
- , 1993, Seigneures et Paysans, Hommes et Structures du Moyen Age, Flammarion
- , 1995, Ortaçağ İnsanları ve Kültürü, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara
- , 1997, Art et Sociéte au Moyen Age, Points Histoire
- , Michelle Perrot (Edi.), 1992-94, A History of Women in The West, vol. I-V, Cambridge: MA: Harvard University Press, USA
- , 2002, Histoire des Femmes en Occident I-V, Georges Duby & Michelle Perrot (Edi.), Académique Perrin Editions, France
- , 2005, Kadınların Tarihi, çev. Ahmet Fethi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, c. I-V, 1. Baskı, İstanbul
- , 2011, L' Europe au Moyen Age, Flammarion
- ERİBON, Didier, 2012, Michel Foucault, çev. Şule Çiltaş, Ayrıntı Yayınları, 675, Birinci Baskı, İstanbul
- FAROQHI, Suraiya, 2003, Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir ?, çev. Zeynep Altok, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 121, 2. Baskı, İstanbul
- HIRATA, Helana ve diğerleri (haz.), 2015, Eleştirel Feminizm Sözlüğü, çev. Gülnur Acar-Savran, Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara
- IGGERS, George G., 2003, Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme Yirminci Yüzyılda Tarih Yazımı, çev. Gül Çağalı Güven; Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 96, 2. Baskı, İstanbul
- İNALCIK, Halil, 2014, Türklük Müslümanlık ve Osmanlı Mirâsı, Kırmızı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

- LADURİE, Emmanuel Le Roy, 1966, *Le Paysans de Languedoc*, S.E.V.P.E.N, (İki cilt), Paris
- MUNSLOW, Alun, 2000, *Tarihin Yapısökümü*, çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, 281, 1. Baskı, İstanbul
- SÖNMEZ, Erdem, 2010, *Annales Okulu ve Türkiye’de Tarihyazımı*, Tan Kitabevi Yayınları, 12, 2. Baskı, Ankara
- Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme*, 2000, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul
- TEKELİ, İlhan, 1998, *Tarih Yazımı Üzerine Düşünmek*, Dost Kitabevi, Ankara
- TOSH, John, 1997, *Tarihin Peşinde*, çev. Özden Arıkan, Tarih Vakfı Yurt Yayınları İstanbul
- VASSAF, Gündüz (Haz.), 2009, *Belkıs Halim Vassaf’ın Defterinden Dumézil’in Sosyoloji Dersi Notları*, Boğaziçi Yayınevi, Birinci Baskı, İstanbul

MAKALELER VE İNTERNET SİTELERİ

- AYAN, Engin, Eylül-Ekim 2011, “Türk Tarihyazımının Evriminde Annales Kuramının Yorumu”, *Tarih Okulu*, Sayı: XI, ss. 75-101.
- BALDWİN, John W., 1986, “Guillaume le Maréchal ou le meilleur chevalier du monde bu Georges Duby”, *Speculum*, Medieval Academy of America, vol. 61, no. 3, ss. 640-642.
- BARTHELMEY, Dominique-Stephen D. White, 1996, “Debate: The Feudal Revolution”, *Past and Present*, No. 152, Aug., ss. 196-223.
- BERNARD, Guenée, 1974, “Le Dimanche de Bouvines. 27 Juilliet 1214”, *Annales, Économies, Sociétés, Civilisations*, vol. 29, Numéro: 6, pp. 1523-1526.
- CHEYETTE, F.L., 2002, “Historiographical Essay Georges Duby Mâcaonnais After Fifty Years: Reading It Then and Now”, *Journal of Medieval History*, 28, ss.291-317.
- DUBY, Georges, Nisan-Haziran 1966, “Köy Toplumunu ve Gelişme: Güney Fransa Örneği”, çev. H. S, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, c. 25, Sayı: 3, ss. 79-89.
- EVERGATES, Theodore, 1997, “The Feudal Imaginary of Georges Duby”, *Journal of Medieval and Early Modern Studies*, 23:3, Fall 1997, Duke University Press, ss. 641-660.
- FLORİ, Jean, Octobre-Décembre 1987, “Georges Duby. — Guillaume le Maréchal ou le meilleur chevalier du monde, 1984 (" Inconnus de l'histoire ")”, *Cahiers de civilisation médiévale*, 30e année (No: 30-120), , vol. 30, pp. 371-373.
- “Georges Duby (7 October 1919-3 December 1996)”, 1999, *Proceedings of the American Philosophical Society*, Vol. 143, No. 2, USA.
- KAYA, Miyase Koyuncu, Aralık 2009, “Emmanuel Le Roy Ladurie’s Approach to History”, *Balıkkessir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 12, sa. 22, ss. 140-154.

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

LAGROYE, Jacques, 1988, “*Questions à la sociologie politique : à propos de Georges Duby*”, Politix, Volume 1 Numéro 3, pp. 44-49.

PIERRE, Goubert, 1967, “Le Roy Ladurie (Emmanuel)”, Revue belge de philologie et d’histoire, vol. 45, No: 45-3, pp. 957-959.

YAPICI, Merve İrem, 2005, “Bir Akdeniz Tarihçisi: “Fernand Braudel”, *Doğu-Batı Dergisi*, “Akdeniz”, yıl: 9, sayı: 34, Kasım-Aralık-Ocak 2005–06, Ankara, ss.183–203.

http://www.college-de-france.fr/site/professeurs-disparus/georges_duby.htm

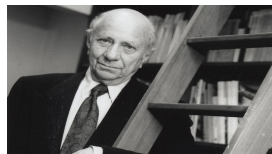
http://www.college-de-france.fr/media/professeursdisparus/UPL53272_homDUBY.pdf

<https://dictionaryofarthistorians.org/dubyg.htm>

<http://www.academie-francaise.fr/discours-de-reception-de-georges-duby>

<http://www.gallimard.fr/Contributeurs/Georges-Duby>

ЕК 1

Georges Duby

Kaynak: <http://www.gallimard.fr/Contributeurs/Georges-Duby>

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Makale Başvuru Tarihi:15/07/2016

Makale Yayına Kabul Tarihi:20/08/2016

ЕК 2

Georges Duby'nin Fransız Akademisi'ndeki (l'Académie française)

Resepsiyon (Kabul) Konuşması (28 Ocak 1988)

Kaynak: <http://www.academie-francaise.fr/discours-de-reception-de-georges-duby>